

NEVIDNI LASTNIKI

TRANSPARENTNOST DEJANSKEGA LASTNIŠTVA

November 2016

NEVIDNI LASTNIKI – TRANSPARENTNOST DEJANSKEGA LASTNIŠTVA

Založnik in izdajatelj

Transparency International Slovenia – Društvo Integriteta

Avtor

Sebastijan Peterka, Transparency International Slovenia

Strokovni pregled in nadzor kakovosti

Klaudijo Stroligo, nekdanji direktor Urada za preprečevanje pranja denarja

Raziskovalna asistentka pri študijih primerov

Neva Danaja Pirc

Avtor mednarodne metodologije

David Artingstall

Vodja projekta

Ana Čergič, Transparency International Slovenia

Vodja mednarodnega projekta

Laure Brillaud, Transparency International EU

Oblikovanje

BIRO 11 kreativne storitve d.o.o., Resljeva cesta 20, Ljubljana

Tisk

Grafex grafično podjetje, d.o.o., Podlipovica 31, Izlake

Naklada: 150

Ljubljana, november 2016, prvi natis

Gradivo je lektorirano.

To delo je ponujeno pod mednarodno licenco Creative Commons: Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0. Transparency International Slovenia 2016, Ljubljana. Vse pravice so pridržane. Ponatis v celoti ali v delih je dovoljen pod pogojem, da avtorske pravice ostanejo v lasti Transparency International Slovenia. Nobenega ponatisa bodisi v celoti bodisi v delih ni dovoljeno prodajati, razen če je vključeno v druga dela. Publikacijo se lahko razmnožuje v celotni ali delno za kakršno koli izobraževanje ali nepridobitno uporabo, in sicer brez posebnega dovoljenja imetnika avtorskih pravic, pod pogojem, da je vir naveden. V Transparency International Slovenia bomo veseli vsakega izvoda publikacije, ki to publikacijo navaja kot vir.

Omejitev odgovornosti

Prizadevali smo si za pravilnost podatkov v tem poročilu. Za vse informacije znotraj dokumenta je verjeti, da so resnične. Kljub vsemu TI Slovenija ne more prevzeti odgovornosti za posledice uporabe dokumenta za druge namene in v drugih kontekstih. Priporočila odražajo mnenje TI Slovenija in ne predstavljajo stališč tistih, ki so navedeni, citirani ali intervjuvani, razen če je to posebej navedeno.

Izvedba tega projekta je sofinancirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

This project has been funded with support from the European Commission. The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

U.S. Embassy
Ljubljana

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinion, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the Authors and do not necessarily reflect those of the Department of State

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

347.23

PETERKA, Sebastijan

Nevidni lastniki : transparentnost dejanskega lastništva / [avtor Sebastijan Peterka]. - 1. natis. - Ljubljana :

Transparency International Slovenia - društvo Integriteta, 2016

ISBN 978-961-93255-6-8

1. Gl. stv. nasl.

287515648

KAZALO

---

1. POVZETEK	4
2. PRIPOROČILA ODLOČEVALCEM	5
3. UVOD	6
3.1. O projektu	6
4. DEFINICIJA DEJANSKEGA LASTNIKA	7
4.1. Načini skrivanja lastništva	7
4.2. Zakaj je nestransparentno lastništvo problematično?	8
4.3. Transparentnost kot odgovor	10
5. EVALVACIJA ZAKONODAJNEGA OVIRA V SLOVENIJI	12
5.1. Definicija dejanskega lastnika	12
5.2. Obveznost ugotavljanja dejanskega lastnika	13
5.2.1. Subjekti tujega prava	14
5.3. Register	14
5.4. Druga zakonodaja	18
6. AKTERJI	20
6.1. Urad za preprečevanje pranja denarja	20
6.2. Zavezanci po ZPPDFT	21
6.2.1. Banke	21
6.2.2. Nefinančne dejavnosti in poklici	22
6.2.2.1. Računovodje, finančni in davčni svetovalci, revizorji in drugi ponudniki podjetniških storitev	22
6.2.2.2. Odvetniki in notarji	24
6.2.2.3. Slovenski državni holding, Družba za upravljanje terjatev bank ter drugi upravljalci in porabniki javnih sredstev	24

1. POVZETEK

Dejanski lastniki so tiste fizične osebe, ki so končni lastniki, ki kako drugače nadzorujejo in upravljajo s pravno osebo, ali v imenu katerega se opravlja določena transakcija. To so torej osebe, ki sprejemajo ključne odločitve in uživajo koristi. Dejansko lastništvo je mogoče z različnimi mehanizmi, kot so slamnato lastništvo, veriženje podjetij prek posrednikov, podjetij s polic in drugimi ukrepi, skrivati. Raziskave in afere kažejo, da se skrivanje lastništva zelo pogosto uporablja pri prikrivanju premoženja iz kaznivih dejanj, za utaje davkov, financiranje terorizma in druge protizakonite namene. Posledice tega pa čutimo vsi državljani.

Transparentnost dejanskega lastništva je pomembna, saj preprečuje negativne pojave, povezane s skritim lastništvom, krepí zaupanje in je pomembna za gospodarstvo. Podatki o dejanskem lastniku bi morali biti dostopni v javnem registru vsakomur, register pa bi moral slediti najsodobnejšim standardom odprtih podatkov.

To poročilo je po merilih mednarodne metodologije ocenilo zakonodajni okvir v desetih sklopih, ki določa stopnjo transparentnosti dejanskega lastništva. Na petstopenjski lestvici¹ je skupna ocena slovenskega zakonodajnega okvirja z **82 %** dosegla najvišjo oceno, kar pomeni, da je zakonodajni okvir označen kot **zelo močan**.

SKUPNA OCENA	82% ZELO MOČNA
SKLOP	OCENA SKLOPA
Definicija dejanskega lastnika	Močna
Ocena in odprava tveganj	Zelo močna
Dostopnost in natančnost informacij o dejanskih lastnikih	Povprečna
Dostop do podatkov o dejanskih lastnikih	Zelo močna
Razkritje tujih skladov	Povprečna
Dostop uradnih organov do informacij o tujih skladih	Zelo močna
Obveznosti finančnih institucij in drugih zavezancev	Zelo močna
Medinstitucionalno in mednarodno sodelovanje	Zelo močna
Dostop s strani Finančne uprave	Zelo močna
Prinosniške delnice in drugi instrumenti	Močna

Ocena je pričakovana, saj je Slovenija tik pred izidom tega poročila v svojo zakonodajo prenesla četrto Direktivo za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma. Kljub dobri oceni bi se morali odločevalci opredeliti do priporočil, ki so zapisana v tem poročilu, saj še vedno obstajajo nekatere vrzeli, ki **bi jih bilo treba odpraviti**. Zaradi tega se na ravni Evropske unije že obetajo nove spremembe, slovenski odločevalci pa bi se **morali** v pogajanjih **dejavno zavzemati za višje standarde** transparentnosti dejanskega lastništva.

Poročilo ocenjuje tudi prakso na področju transparentnosti dejanskega lastništva, a ker se bo praksa vsaj do določene mere zaradi novega zakona vzpostavila na novo, se poročilo osredotoča na glavne akterje. Njihove zmogljivosti so splošno ocenjene kot dobre, **vprašljivo pa je**, ali bo mogoče zagotoviti učinkovit nadzor nad izvajanjem nekaterih zakonskih obveznosti na področju ugotavljanja dejanskega lastništva.

1 Zelo šibek, šibek, povprečen, močan, zelo močan.

2. PRIPOROČILA ODLOČEVALCEM

- Vlada naj v Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma spremeni definicijo dejanskega lastnika gospodarskih družb na način, pri katerem bo pokazatelj neposrednega lastništva delež, ki bo največ 10-odstotni.
- Vlada naj zagotovi pravno podlago za javnost registra dejanskih lastnikov v obliki odprtih podatkov, skladno z mednarodnimi standardi na tem področju. Upravljalca registra naj zagotovi dostop do baze registra dejanskih lastnikov v strojno berljivi obliki.
- Predstavniki vlade naj se v mednarodni skupnosti dejavno zavzemajo za sprejemanje ukrepov, ki povečujejo transparentnost dejanskega lastništva.
- Urad za preprečevanje pranja denarja naj dejavno in učinkovito preverja pravilnost in ažurnost podatkov v registru dejanskih lastnikov.
- Glavni deležniki naj z vsebinsko podporo Urada za preprečevanje pranja denarja zagotovijo dostopno in dovolj pogosto izobraževanje za zavezance po Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma, še posebej na področju ugotavljanja dejanskega lastništva.
- Vlada naj zapolni pravne vrzeli v drugih zakonih in podzakonskih aktih, ki omogočajo skrivanje lastništva.
- Vlada naj ukine prinosniške delnice.
- Vlada naj dopolni zakonodajo in drugo regulativo na način, da bo transparentno dejansko lastništvo pogoj za pridobivanje javnih sredstev (prek javnih naročil in na druge načine) in za sodelovanje pri postopkih prodaje državnega premoženja.
- Vlada naj izboljša zaščito prijaviteljev in žvižgačev, da bodo ustrezno zaščiteni v primeru naznanitev nezakonitih in neetičnih ravnanj.

3. UVOD

Mednarodne afere, povezane z **oazami anonimnosti**,² so v zadnjih letih jasno pokazale, na kakšen način nekateri posamezniki izkoriščajo pravne praznine za skrivanje premoženja. V mnogih primerih gre za kriminalce, utajevalce davkov, dolžnike in financirje terorizma. Države in mednarodne organizacije se tako na afere odzivajo s pospešenim sprejemanjem zakonodajnih in drugih ukrepov, vse več je pozivov k celostnemu mednarodnemu pristopu. Od tega odziva bo odvisno, ali bo skrivanje lastništva tistim z denarjem na voljo le nekaj klikov stran, ali pa se bo to ustrezno otežilo.

»Preprečevanje skritega lastništva bo moralo postati strateški cilj v središču politik« Joseph Stiglitz in Mark Pieth.

Nedvomno bodo v prihodnosti razviti tudi novi načini skrivanja lastništva, ki se bodo prilagodili novim ukrepom, zato bo treba področje nenehno raziskovati in se ustrezno odzivati. To pomeni, da bo moralo preprečevanje teh negativnih pojavov postati eden izmed **strateških ciljev**, ki bodo postavljeni v središče politik.³ V prihodnosti bo pomembno tudi, da ukrepe spremljajo konkretne utemeljitve in pričakovani pozitivni učinki, da vsi deležniki prepoznajo vrednost povečane stopnje transparentnosti in je ne vidijo zgolj kot povečanje administrativnega bremena.⁴

3.1. O PROJEKTU

Projekt Transparentno dejansko lastništvo oz. *Enhancing Beneficial Ownership Transparency* poteka v šestih državah Evropske unije (EU).⁵ Poteka v luči prenosa četrte Direktive o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja ali financiranje terorizma⁶ (v nadaljevanju: Direktiva), sprejete maja 2015, v nacionalne pravne okvirje. Hkrati je kmalu po začetku projekta po svetu **močno odmevala afera Panamski dokumenti**, ki je še dodatno izpostavila problematiko skrivnega lastništva in poudarila pomen ukrepanja proti netransparentni ter potencialno nezakoniti ali neetični praksi. Evropska komisija (EK) se je po Panamskih dokumentih odzvala z novim predlogom direktive,⁷ posamezne države so se zavezale k višjim standardom transparentnosti.⁸ Nove ukrepe napovedujejo tudi v specializiranih mednarodnih organizacijah.⁹

Cilji enoletnega projekta so oceniti nacionalne pravne okvirje, njihovo skladnost z mednarodnimi standardi in prakso pri transparentnosti dejanskega lastništva pravnih oseb,¹⁰ identificirati tveganja in pomanjkljivosti ter predlagati rešitve. Hkrati pa je cilj s študijami primerov **javnosti v praksi prikazati problematiko skritega lastništva** in možne posledice tega na posamezne države. To poročilo je rezultat teh ciljev.

Metodologija je obsegala dva dela. Prvi del je vprašalnik, s pomočjo katerega so ovrednoteni predvsem normativni okvirji in skladnost z mednarodnimi standardi. Drugi del je ocena učinkovitosti izvajanja zakonodaje in ukrepov za ugotavljanje dejanskega lastnika v praksi. Ker je bil v času nastajanja poročila sprejet nov Zakon o preprečevanju denarja in financiranja terorizma, se je ocena učinkovitosti bolj osredotočila na ključne akterje in njihovo vlogo pri ugotavljanju dejanskih lastnikov.¹¹

- 2 Tako nobelovec Joseph E. Stiglitz in strokovnjak za preprečevanje korupcije Mark Pieth v svojem poročilu označita pravne ureditve, ki ne sledijo mednarodnim standardom in trendom na področju transparentnosti ali pa jim namenoma nasprotujejo.
- 3 Stiglitz, Joseph E. in Mark Pieth. 2016. *Overcoming the Shadow Economy*. Dostopno prek: <https://assets.documentcloud.org/documents/3219549/Stiglitz-and-Pieth-Overcoming-the-Shadow-Economy.pdf> (20.11.2016), str. 1.
- 4 Fenwick, Mark in Erik P.M. Vermeulen. 2016. *Disclosure of Beneficial Ownership after the Panama Papers*. Washington: International Finance Corporation. Dostopno prek: <http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/62d48198-f722-48f0-80fc-172e68649bdd/Focus-14.pdf?MOD=AJPERES> (5.11.2016).
- 5 Poleg Slovenije so v projekt vključeni partnerji iz Češke, Luksemburga, Nizozemske, Portugalske in Italije. Francija sodeluje kot opazovalka. Projekt poteka med marcem 2016 in februarjem 2017.
- 6 *Direktiva o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja ali financiranje terorizma*. Uradni list Evropske unije, 2015/849. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN> (25.9.2016).
- 7 Evropska komisija. 2016. *Proposal for amending Directive (EU) 2015/849*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/justice/criminal/document/files/aml-directive_en.pdf (10.10.2016).
- 8 Elgot, Jessica. 2016. *World leaders pledge to tackle corruption at London summit – as it happened*. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/politics/live/2016/may/12/david-cameron-london-anti-corruption-summit-live> (30.8.2016).
- 9 Financial Action Task Force. 2014. *FATF Guidance – Transparency and Beneficial Ownership*. Dostopno prek: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Guidance-transparency-beneficial-ownership.pdf> (16.9.2016).
- 10 V poročilu se izraz pravna oseba nanaša tudi na druge pravne oblike, ki nimajo statusa pravne osebe, a prav tako spadajo v mednarodno sprejete definicije, npr. ustanove, subjekti tujega prava ipd.
- 11 Ocena učinkovitosti v tem poročilu tudi ni številčno ovrednotena.

4. DEFINICIJA DEJANSKEGA LASTNIKA

Dejanski lastnik¹² pravne osebe je po definiciji *Financial Action Task Force* (v nadaljevanju: FATF)¹³ naslednji:

Dejanski lastnik pomeni fizično osebo oziroma fizične osebe, ki so končni* lastniki subjekta** oziroma so na vrhu verige njenega obvladovanja, in/ali fizično osebo, v imenu katere se transakcija izvede. Definicija vključuje tudi osebe, ki izvajajo končni dejanski nadzor oziroma z odločitvami obvladujejo pravne osebe ali dogovore.

* Formulaciji »končna last ali obvladovanje« oziroma »končno dejansko obvladovanje« se nanašata na situacije, pri katerih je lastništvo/obvladovanje udeleženo prek lastniške verige ali z obvladovanjem, ki ni neposredno.

** Ta definicija velja tudi za dejanskega lastnika ali upravičenca police življenjskega ali drugega naložbenega zavarovanja.¹⁴

Tej opredelitvi v krajši obliki povečini sledi tudi definicija G20.¹⁵

Bistveno določilo definicije dejanskega lastništva je, da ga vedno lahko pripišemo **zgolj fizični osebi**. Pravna oseba torej v nobenem primeru po definiciji ne more biti dejanski lastnik, saj za vsako pravno osebo na koncu stoji fizična oseba.¹⁶ V tem so si mednarodno uveljavljene definicije enotne.

Tako pri definiranju kot pri ugotavljanju dejanskega lastnika je ključno, da se sledi **dejanskemu stanju** pri upravljanju, nadzoru in koristih: kdo obvladuje poslovanje pravne osebe ali kdo ima (ekonomske) koristi od podjetja oz. posameznih transakcij,¹⁷ ki se izvajajo. Treba pa je upoštevati tudi vrsto pravne osebe, saj se upravljanje in koristi lahko razlikujejo pri posameznih vrstah pravnih oseb. Formalno lastništvo ali formalna upravljavska funkcija (direktor, predsednik upravnega ali nadzornega odbora ipd.) po mednarodno uveljavljenih standardih nista edina ali ključna znaka dejanskega lastništva.¹⁸

Kljub temu se definicije v nekaterih nacionalnih zakonodajah še vedno opirajo na formalne vidike lastništva in upravljanja, predvsem na določeno višino lastniškega deleža, največkrat med 10 in 25 %.¹⁹

4.1. NAČINI SKRIVANJA LASTNIŠTVA

Razlogov za skrivanje dejanskega lastnika je veliko, treba pa je poudariti, da niso vsi povezani s prekrški, kaznivimi dejanji ali slabimi nameni. Kljub temu desetletja prakse na tem področju kažejo, da je **skrito lastništvo tesno povezano z mnogimi negativnimi družbenimi pojavi**, ki imajo lahko daljnosežne posledice na kakovost življenja državljanov po vsem svetu. Problematika pa je obsežna, saj je odpiranje podjetij v dobi informacijske tehnologije relativno enostavno,²⁰ število odprtih podjetij pa visoko. Le v ZDA vsako leto ustanovijo dva milijona podjetij.²¹

12 Termin *beneficial owner* se je v slovenski jezik prevajal pod različnimi imeni: dejanski lastnik, končni lastnik, ekonomski upravičenec idr. V tem poročilu je uporabljen prevod dejanski lastnik, saj je ta izraz uporabljen tudi v slovenski zakonodaji.

Zgodovina termina *beneficial owner* sega v Združeno kraljestvo okrog 12. stoletja. Več si lahko preberete v Van der Does De Willeboies, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: EBRD in World Bank. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 18.

13 FATF je medvladno delovno telo, ki je bilo ustanovljeno leta 1989 s strani članic G7 z namenom učinkovitega spopadanja s pojavom pranja denarja. FATF postavlja standarde na področju pranja denarja in financiranja terorizma in nadzira njihovo izvajanje.

14 Financial Action Task Force. 2014. *FATF Guidance – Transparency and Beneficial Ownership*. Dostopno prek: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Guidance-transparency-beneficial-ownership.pdf> (16.9.2016), str. 8: Beneficial owner refers to the natural person(s) who ultimately* owns or controls a customer* and/or the natural person on whose behalf a transaction is being conducted. It also includes those persons who exercise ultimate effective control over a legal person or arrangement.

* Reference to "ultimately owns or controls" and "ultimate effective control" refer to situations in which ownership/control is exercised through a chain of ownership or by means of control other than direct control.

** This definition should also apply to beneficial owner or a beneficiary under a life or other investment linked insurance policy.

15 G20 je mednarodno združenje dvajsetih največjih svetovnih gospodarstev.

16 Van der Does De Willeboies, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: EBRD in World Bank. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 19.

17 Svetovna banka navaja več situacij, v katerih lastniki morda nimajo prevladujočega vpliva, sploh ko gre za posamezne transakcije podjetja – v teh primerih lahko prevladujoče vplivajo direktorji ali drugi vodstveni kadri, pri nekaterih odločitvah v določenih situacijah pa tudi kreditodajalci ali upniki. Ibid., str. 22.

18 Ibid., str. 3, 19.

19 Ibid., str. 24–5.

20 Raziskovalci so v več državah odpirali anonimna podjetja brez težav in z nizkimi stroški. Ibid., str. 42, 59, 86.

21 Global Witness. 2016. *Chancing it – How secret company ownership is a risk to investors*. Dostopno prek: https://www.globalwitness.org/documents/18609/Chancing_it_FINAL.pdf (15.9.2016), str. 4.

Obstajajo številni načini in mehanizmi, ki omogočajo skrivanje dejanskega lastništva. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju: OECD) kot najpogostejše načine navaja uporabo **prinosniških delnic**,²² delničarjev zastopnikov oziroma **slamnatih lastnikov** (ang. *nominee shareholder*), **slamnatih direktorjev** (ang. *nominee directors*), **veriženje podjetij** ter uporabo **posrednikov** (registracijski agenti, skladi, odvetniki idr.).²³

Na drugi strani Svetovna banka v svoji analizi izpostavlja uporabo t. i. slamnatih podjetij.²⁴ O njih podatki niso dostopni predvsem zato, ker ne opravljajo dejavnosti, nimajo spletnih strani in ne ponujajo drugih informacij.²⁵ Za skrivanje dejanskega lastnika pa se takemu podjetju dodajajo tudi drugi ukrepi, npr. odprtje podjetja v tuji davčni jurisdikciji, izvajanje nadzora prek pogodb (namesto prek registriranega lastništva ali vodstvene funkcije), uporabo prinosniških delnic ter uporabo večjega števila podjetij. Dodatno težavo predstavljajo tudi t. i. **podjetja s police** (ang. *shelf company*). To so pravne osebe, ki jih ustanovijo registracijska podjetja oz. drugi ponudniki takih storitev in so vpisane v poslovni register, a niso dejavna. Nedejavno podjetje lahko po več letih kupi stranka registracijskega podjetja. Pri takih podjetjih je še bolj zahtevno ugotovljati lastništvo, saj dajejo vtis, da obstajajo že dlje časa, kot so v resnici dejavna. Na voljo za nakup so tudi več let stara podjetja, cene pa rastejo s starostjo in navidezno dejavnostjo, ki jo je mogoče prikazati s pomočjo uradnih dokumentov. Tipologija Svetovne banke tudi dodatno razdeli slamnate lastnike (ang. *surrogates*), saj loči med najetimi lastniki (*nominee*) ter osebami, ki so z dejanskim lastnikom osebno povezane.²⁶

4.2. ZAKAJ JE NESTRANSPARENTNO LASTNIŠTVO PROBLEMATIČNO?

Podatki kažejo, da se podjetja s skritim lastništvom uporabljajo za številne negativne pojave, ki kažejo na resnost problematike in nujnost ukrepanja.²⁷ Podjetja z nejasnim lastništvom se uporabljajo za **pranje denarja**, saj je z njimi lažje skriti nezakonito pridobljeno premoženje. Taka podjetja se uporabljajo tudi pri **korupcijskih dejanjih**. Zaradi možnosti skrivanja premoženja se anonimna podjetja uporabljajo tudi za **skrivanje premoženja pred kreditodajalci in drugimi upniki**.²⁸ Študije Svetovne banke 150 primerov t. i. velike korupcije kažejo, da je za skrivanje dejanskega lastništva večinoma uporabljenih več vzvodov ali pravnih oseb, od tega je bil v več kot dveh tretjinah primerov uporabljen slamnati lastnik.²⁹

»Skrito lastništvo je povezano z mnogimi negativnimi pojavi«

Prav tako je uporaba anonimnih podjetij pogosta pri **izogibanju davkov in davčnih utajah**.³⁰ Glavni izziv pri preprečevanju obeh omenjenih pojavov je obilica možnosti za skrivanje premoženja. Čeprav se izmenjava informacij med državami in njihovimi davčnimi uradi povečuje in se uvajajo novi mehanizmi za preprečevanje neplačevanja davkov, na drugi strani davčni zavezanci uporabljajo vse bolj zapletene mehanizme za anonimizacijo premoženja. V ta namen uporabijo predvsem anonimna podjetja v tujih davčnih jurisdikcijah (predvsem v t. i. davčnih oazah), slamnata podjetja pa tudi druge načine

22 Delnice ločimo na imenske (se glasijo na imetnika, so praviloma vpisane v register ter niso prenosljive) ter prinosniške (prenosljive). Ljubljanska borza. *Slovar borznih izrazov*. Dostopno prek: <http://www.ljse.si/cgi-bin/jve.cgi?crka=D&doc=791> (29.10.2016). Podrobneje je uporaba prinosniških delnic v Sloveniji predstavljena v Poglavju 5.4.

23 Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj. 2001. *Behind the Corporate Veil – using corporate entities for illicit purposes*. Dostopno prek: <https://www.oecd.org/corporate/ca/43703185.pdf> (16.9.2016), str. 29–33.

24 Svetovna banka za slamnato podjetje oz. *shell company* šteje podjetje, ki ni dejavno, torej je registrirano, a ne opravlja dejavnosti, nima zaposlenih ali večjega premoženja. Van der Does De Willebois, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: EBRD in World Bank. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 34.

25 Ibid., str. 34–6.

26 Ibid., str. 35–64.

27 Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj. 2014. *Foreign bribery report – An analysis of the crime of bribery of foreign public officials*. Dostopno prek: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/governance/oecd-foreign-bribery-report_9789264226616-en (20.9.2016), str. 8. Tudi Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj. 2001. *Behind the Corporate Veil – using corporate entities for illicit purposes*. Dostopno prek: <https://www.oecd.org/corporate/ca/43703185.pdf> (16.9.2016), str. 35.

28 Ibid., str. 7.

29 Van der Does De Willebois, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: EBRD in World Bank. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 58 in 65.

30 Pri obravnavi (ne)plačevanja davkov je treba ločiti med tremi izrazi: davčnim načrtovanjem, davčnemu izogibanju in utaji davkov. Načrtovanje je legalna in legitimna praksa, pri čemer posameznik ali podjetje optimizirajo svoje poslovanje na način, ki omogoča znižanje davčne osnove. Davčno izogibanje je prav tako legalno, saj z njim davčni zavezanec ne krši obstoječe zakonodaje, a navadno izkorišča nedorečenost zakonodaje ali njene sive lise. Tako si zniža davčno obveznost, čeprav ne sledi namenu in duhu zakona (npr. selitev sedeža podjetja v pokrajino, kjer velja davčna olajšava za podjetja, čeprav tam podjetje ne opravlja in nima namena opravljati dejavnosti). Utaja je kršitev davčne zakonodaje in se jo sankcionira. Za več glej: Balco, Tomas in Xenija Yeroshenko. 2015. *Taxation and Corporate Tax Burden*. Brno: Policy Research Center, str. 80.

uporabe podjetij za skrivanje dejanskega lastništva.³¹ To omogoča izogibanje plačevanju in utajo davkov, kar manjša prihodke države in slabša njeno javnofinančno stanje. To posledično vpliva tudi na kakovost in dostopnost javnih služb.

Vse do zdaj naštetje in mnoge druge negativne pojave je v aprilu 2016 razkrila t. i. afera **Panamski dokumenti**. Razkritje dokumentov odvetniške družbe Mossack-Fonseca je podalo uvid v svet anonimnih podjetij in razsežnost tega problema. 11,5 milijona dokumentov iz obdobja od 1977 do 2015 je razkrilo mehanizme skrivanja premoženja v različnih državah. Anonimna podjetja so se uporabljala za **pranje denarja**, pridobljenega z ropi, goljufijami, korupcijo ali prekupčevanjem s prepovedanimi substancami, za **davčne utaje**, **financiranje terorističnih skupin**, **obvode mednarodnih sankcij** ter druge namene.³² V aferi se je pojavilo tudi nekaj podjetji s slovenskimi dejanskimi lastniki.³³

Tudi slovenski organi razkrivajo primere, v katerih je bilo anonimno lastništvo ključen element za omogočanje ali skrivanje prekrškov ali kaznivih dejanj. Tako v primerih, ki jih objavlja Urad za preprečevanje pranja denarja (v nadaljevanju: Urad), med zaznanimi tipologijami pranja denarja izpostavlja tako uporabo slamnatih podjetij kot tudi uporabo *offshore* podjetij. V obeh primerih je identifikacija dejanskih lastnikov, zastopnikov ali drugih povezanih oseb otežena.³⁴ V posameznih obravnavanih primerih suma pranja denarja med letoma 2008 in 2011 sta ta dva vzvoda večkrat uporabljena.³⁵ V 2014 so med 160 transakcijami, ki jih je Urad predal v obravnavo policiji in tožilstvu, zaznali približno 26 % zadev, pri katerih je bilo vpleteno slamnato ali *offshore* podjetje.³⁶

Skrito lastništvo ima tudi širše negativne družbene posledice. Zaradi pogostosti zlorab negativno vpliva na poslovna okolja, v katerih se pojavlja. Študije primerov iz poročila organizacije Global Witness kažejo več možnih tveganj za negativne posledice pri poslovanju z anonimnimi podjetji. Podjetja s poslovanjem s takimi podjetji tvegajo:

- finančne izgube (zaradi goljufij, podkupnin ipd.),
- kazni v sodnih postopkih,
- povečanje stroškov s sodnimi postopki ter
- zmanjšanje ugleda v poslovnem okolju in družbi.

To lahko dolgotrajno negativno vpliva na prihodke in povzroči stroške vpeljave dodatnih preventivnih mehanizmov, to pa vpliva tudi na vrednost podjetja na trgu.³⁷

Raziskave kažejo tudi daljnosežnost posledic zlorab anonimnih podjetij na vsakdanja življenja posameznikov. Transparency International Velika Britanija je v svoji raziskavi leta 2015 odkrilo, da je več kot tri četrtine nepremičnin v najelitnejših soseskah Londona v lasti podjetij iz davčnih jurisdikcij, kjer je transparentnost lastništva nizka ali neobstoječa (npr. Britanski Deviški otoki ali ameriška zvezna država Delaware).³⁸ Poleg visokega tveganja za pranje denarja pa je ključno tudi, da visok delež nepremičnin ni v uporabi,³⁹ to pa negativno vpliva tako na stanje teh nepremičnin kot tudi na celoten nepremičninski trg. S tem je vstop na trg prvim kupcem (predvsem mladim) onemogočen, kar slabša socialni

31 EURODAD. 2015. *Fifty Shades of Tax Dodging*. Dostopno prek: <http://www.eurodad.org/files/pdf/1546494-fifty-shades-of-tax-dodging-the-eu-s-role-in-supporting-an-unjust-global-tax-system.pdf> (17.9.2016), str. 26.

32 Mednarodni konzorcij preiskovalnih novinarjev. 2016. *Milijoni dokumentov dajejo vpogled v svet globalnega kriminala in korupcije*. Delo, 3.4.2016. Dostopno prek: <http://www.delosi/svet/globalno/veliko-razkritje-financnih-dokumentov-povezanih-z-davcnimi-oazami-omogoca-vpogled-v-svet-globalnega-kriminala-in-korupcije.html> (16.9.2016).

33 Več na: <http://www.delo.si/assets/info5/dosje/panamapapers/goto.html>.

34 Urad za preprečevanje pranja denarja. *Zaznane tipologije pranja denarja*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/si/delovna_podrocja/objavljeni_posamezni_vsebinski_sklopi/tipologije/zaznane_tipologije (16.9.2016).

35 Urad za preprečevanje pranja denarja. *Posamezni obravnavani primeri sumov pranja denarja v letih 2008 in 2009*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/Tipologije_primeri_2008_2009.pdf (24.9.2016).

Urad za preprečevanje pranja denarja. *Posamezni obravnavani primeri sumov pranja denarja v letih 2010*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/Tipologije_primeri_2010.pdf (24.9.2016).

Urad za preprečevanje pranja denarja. *Posamezni obravnavani primeri sumov pranja denarja v letih 2011*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/Obravnavani_primeri_sumov_pranja_denarja_v_letu_2011.pdf (24.9.2016).

36 Urad za preprečevanje pranja denarja. *Poročilo o delu Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/deloUrada/letno_porocilo_2014.pdf (11.10.2016), str. 23–4.

37 Global Witness. 2016. *Chancing it – How secret company ownership is a risk to investors*. Dostopno prek: https://www.globalwitness.org/documents/18609/Chancing_it_FINAL.pdf (15.9.2016), str. 6–12.

38 Maxwell, Nick ur. 2015. *Don't look, won't find*. London: Transparency International UK, str. 12.

39 Maxwell, Nick ur. 2015. *Don't look, won't find*. London: Transparency International UK, str. 9.

položaj prebivalcev Londona.⁴⁰ Nobelovec Stiglitz je celo zapisal, da **anonimna podjetja prispevajo k svetovni stopnji neenakosti**.⁴¹

Tudi Finančna uprava RS (v nadaljevanju: FURS) opaža, da **na slovenski nepremičninski trg vstopajo tuja podjetja z namenom prikrivanja dejanskega lastnika**.⁴²

4.3. TRANSPARENTNOST KOT ODGOVOR

Zakaj je torej pomembno, da je dejansko lastništvo razkrito in dostopno javnosti, ne le organom odkrivanja in pregona?

Nevladna organizacija Global Witness navaja osem razlogov za transparentnost dejanskih lastnikov podjetij. S transparentnostjo lastništva in onemogočanjem skrivnega lastništva se v prvi vrsti ustvarja okolje, ki **znatno prispeva k varnosti** potrošnikov in podjetij na trgu, saj je o ponudniku določenih izdelkov znanih več informacij. Predvsem je to pomembno za večje ali bolj tvegane naložbe.⁴³ Tudi v Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (v nadaljevanju: ZPPDFT) je v 46. členu jasno zapisano, da je namen javnosti podatkov zagotavljanje »višje ravni pravne varnosti pri sklepanju poslovnih razmerij«. ⁴⁴ Prav tako javnost podatkov izboljša položaj manjših gospodarskih subjektov, ki lahko z javnim registrom razpolagajo z več informacijami in so tako lahko v določenih situacijah v bolj enakovrednem položaju z večjimi gospodarskimi družbami.⁴⁵

»Transparentnost prispeva k varnosti na trgu« - Global Witness

Hkrati odprtost in **dostopnost do podatkov** o dejanskih lastnikih omogoča civilni družbi, da lažje odkriva nepravilnosti in jih poroča pristojnim organom ter išče rešitve. S tem olajša delo tudi organom odkrivanja in pregona.⁴⁶ Pri obstoječem številu podjetij in transakcij je od nadzornih organov nemogoče pričakovati, da imajo zmogljivosti za odkrivanje vseh nepravilnosti, zato je vloga civilne družbe lahko ključna. Navsezadnje to dokazujejo največje afere zadnjih let (Panama-Papers, Luxleaks, Swissleaks ipd.) – nepravilnosti odkriva civilna družba s pomočjo posameznikov, ki imajo primeren dostop do podatkov. Z razširitvijo kroga dostopa bi lahko torej **povečali možnost odkrivanja nepravilnosti** ter jih sčasoma zmanjšali. Hkrati bi z zagotavljanjem dostopa zagotavljali višjo raven kakovosti podatkov v registrih, saj lahko civilna družba s svojimi analizami ključno **prispeva k razvoju registrov** v prvih letih delovanja.⁴⁷

Transparentnosti si ne želi zgolj civilna družba, temveč tudi poslovneži, saj jih je v raziskavi Ernst&Young 91 % odgovorilo, da jim je pomembno, da vedo, kdo je dejanski lastnik podjetja, s katerim poslujejo.⁴⁸ Nekateri celo menijo, da anonimna podjetja v sodobni ekonomiji ne bi smela obstajati, saj negativno vplivajo na ugled celotnega gospodarstva.⁴⁹ V organizaciji The B Team, ki združuje vplivne poslovneže, navajajo, da bi povečana transparentnost dejanskih lastnikov pozitivno

40 Booth, Rober, Helena Bengtsson in David Pegg. 2016. *Revealed: 9% rise in London properties owned by offshore firms*. The Guardian, 26.5.2016. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/money/2016/may/26/revealed-9-rise-in-london-properties-owned-by-offshore-firms> (22.10.2016). O podobnih posledicah na nepremičninski trg poročajo tudi iz ZDA. Glej: Swanson, Ana. 2016. *How secretive shell companies shape the U.S. real estate market*. The Washington Post, 12.4.2016. Dostopno prek: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2016/04/12/how-secretive-shell-companies-shape-the-u-s-real-estate-market> (15.10.2016).

41 Stiglitz, Joseph E. in Mark Pieth. 2016. *Overcoming the Shadow Economy*. Dostopno prek: <https://assets.documentcloud.org/documents/3219549/Stiglitz-and-Pieth-Overcoming-the-Shadow-Economy.pdf> (20.11.2016), str. 4.

42 Ferlič Žgajnar, Brigitte. 2016. *Preseneča me, kako so nekateri pripravljeni zastaviti svoje dobro ime*. Delo, 18.4.2016. Dostopno prek: <http://www.delo.si/ozadja/preseneca-me-kako-so-nekateri-pripravljeni-zastaviti-svoje-dobro-ime.html> (20.10.2016).

43 Sharp, Rosie. 2016. *Eight reasons why everybody needs to be able to see company ownership information (not just the police)*. Dostopno prek: <https://www.globalwitness.org/en/blog/eight-reasons-why-we-all-need-be-able-see-beneficial-ownership-information-rather-just-police> (10.9.2016).

44 Predlog – Ministrstvo za finance. 2016. *Predlog Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma – predlog za obravnavo*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/VG_ZPPDFT_20160627.pdf (25.8.2016), str. 61.

45 Sharp, Rosie. 2016. *Eight reasons why everybody needs to be able to see company ownership information (not just the police)*. Dostopno prek: <https://www.globalwitness.org/en/blog/eight-reasons-why-we-all-need-be-able-see-beneficial-ownership-information-rather-just-police> (10.9.2016).

46 Ibid.

47 Transparency International EU je denimo ob javni objavi registra lobistov z analizo ugotovila mnogo napak in s svojimi predlogi obveščala Evropsko komisijo. Transparency International EU. 2015. *More than half the entries on the Brussels lobby register are inaccurate, incomplete or meaningless*. Dostopno prek: <http://www.transparencyinternational.eu/2015/09/press-release-more-than-half-the-entries-on-the-brussels-lobby-register-are-inaccurate-incomplete-or-meaningless-2> (3.10.2016).

48 EY. 2016. *Global Fraud Survey 2016*. Dostopno prek: <http://www.ey.com/gl/en/services/assurance/fraud-investigation---dispute-services/ey-global-fraud-survey-2016-combating-corruption-as-a-global-priority> (10.10.2016).

49 Walker v The B Team. 2015. *Ending Anonymous Companies*. Dostopno prek: https://issuu.com/the-bteam/docs/bteam_business_case_report_final. we?e=15214291/11025500 (2.10.2016), str. 5.

vplivala na konkurenčnost na trgih. Prav tako bi **zmanjšala poslovna tveganja**, saj bi imela podjetja dodaten kanal preverjanja, s kom poslujejo, s čimer bi se zmanjšale možnosti poslovnih goljufij, v katere so pogosto vpletena anonimna podjetja. To bi posledično zmanjšalo finančno izpostavljenost ter povečevalo stabilnost podjetij. Obenem pa The B Team poudarja pomen transparentnosti dejanskih lastnikov za bolj učinkovit pregon nepravilnosti.⁵⁰

Več študij dokazuje, da so javni registri dejanskih lastnikov ekonomsko upravičeni, saj so cenejši kot nedostopnost ali težja dostopnost do podatkov. Ena izmed raziskav na primer navaja, da bi bil **strošek vzpostavitve javnega registra** (izračun je narejen za Veliko Britanijo), ki omogoča brskanje (iskanje) in je redno osvežen, še enkrat manjši od prihranka. Prihranki bi izhajali predvsem iz časa, ki se zdaj porabi za ugotavljanje lastništva pri različnih postopkih preverjanja strank in poslovnih partnerjev. Hkrati pa bi dostopnost javnih registrov omogočala lažje odkrivanje izgubljenih ali nezakonito odtujenih sredstev.⁵¹

Transparentno dejansko lastništvo bi torej moralo biti urejeno prek javno dostopnih, brezplačnih registrov, ki vsebujejo redno osvežene in verodostojne podatke, objavljeni pa so skladno z najsodobnejšimi standardi za odprtost podatkov.

---

50 The B Team. 2015. *Ending Anonymous Companies*. Dostopno prek: https://issuu.com/the-bteam/docs/bteam_business_case_report_final_we?e=15214291/11025500 (2.10.2016), str. 8–9.

51 Global Witness. 2013. *Requiring beneficial ownership information to be put in the public domain is cheap*. Dostopno prek: <https://www.globalwitness.org/en/archive/howell> (16.9.2016).

5. EVALVACIJA ZAKONODAJNEGA OVIRA V SLOVENIJI

Pravni okvir dejanskemu lastništvu daje Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (v nadaljevanju: ZPPDFT), ki dejansko lastništvo opredeljuje in v zvezi z njim različnim akterjem nalaga obveznosti, čeprav to ni edini zakon, ki vpliva na krajino dejanskega lastništva v Sloveniji. Novi ZPPDFT je bil sprejet na 23. redni seji Državnega zbora 20. 10. 2016, s tem pa je bila v slovenski pravni red prenešena Direktiva. Predlog ZPPDFT je bil predstavljen kmalu po sprejetju Direktive v 2015, v proces te relativno dolge javne razprave pa je bilo vključenih več deležnikov, ki so podali precej predlogov in pripomb k zakonu.⁵²

V okviru te raziskave je bil po mednarodni metodologiji⁵³ ocenjen novi zakon, čeprav je bil v času pisanja v procesu sprejemanja oz. še ni stopil v veljavo. Zaradi tega raziskava ni mogla v popolnosti zajeti prakse na tem področju, saj jo bodo na novo sprejeti zakon in njegovi morebitni prihodnji popravki v nekaterih ozirih prav gotovo definirali na novo. Zato se bomo v nadaljevanju pri oceni prakse opirali predvsem na akterje, hkrati pa bo podanih nekaj predvidevanj glede učinkov nove zakonodaje, ki jih bo lahko preverila kakšna druga raziskava v prihodnosti.

5.1. DEFINICIJA DEJANSKEGA LASTNIKA

SKLOP	OCENA SKLOPA
Definicija dejanskega lastnika	Močna

Dejanskega lastnika ter s tem povezane obveznosti opredeljuje Poglavlje 3.3.2.2 zakona. Dejanskega lastnika definira 33. člen Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma in se glasi:

»Dejanski lastnik je vsaka fizična oseba, ki je končni lastnik stranke ali jo nadzira ali kako drugače obvladuje, ali fizična oseba, v imenu katere se izvaja transakcija.«⁵⁴

S tem je definicija usklajena z Direktivo in mednarodnimi standardi s področja dejanskega lastništva, saj opredeljuje dejanskega lastnika kot **fizično osebo**, ki je formalni lastnik ali kako drugače **vpliva** na pravno osebo. Podobno definicijo je sicer vseboval že prej veljavni zakon.⁵⁵

Nadaljnji členi opredeljujejo dejanskega lastnika glede na vrsto pravnega subjekta: gospodarski subjekt, tuji sklad in druge tuje pravne osebe, subjekt brez poslovnih deležev in ustanova, samostojni podjetnik, enoosebna družba z omejeno odgovornostjo ter proračunski uporabnik. S tem novi zakon to področje ureja podrobneje od prejšnjega.

Ugotavljanje dejanskega lastnika bo z gotovostjo najbolj zaznamovala definicija dejanskega lastnika gospodarskega subjekta. V 35. členu je dejanski lastnik gospodarskega subjekta opredeljen kot:

1. vsaka fizična oseba, ki:
  - je posredno ali neposredno imetnik zadostnega poslovnega deleža, delnic, glasovalnih oziroma drugih pravic, na podlagi katerih je udeležena pri upravljanju gospodarskega subjekta, ali
  - je posredno ali neposredno udeležena v kapitalu gospodarskega subjekta z zadostnim deležem ali
  - ima obvladujoč položaj pri upravljanju sredstev gospodarskega subjekta;
2. vsaka fizična oseba, ki gospodarskemu subjektu posredno zagotovi ali zagotavlja sredstva in ima na tej podlagi možnost nadzorovati, usmerjati ali drugače bistveno vplivati na odločitve posloводства gospodarskega subjekta pri odločanju o financiranju in poslovanju.

52 ZPPDFT: Odgovori na bistvene pripombe, prejete v fazi javne obravnave. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/javna_obravnavna_tabela_odgovori.pdf (6.11.2016).

53 Celotna metodologija z odgovori je dostopna na: http://www.transparency.si/images/publikacije/BO/BO_methodology.pdf.

54 Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016).

55 Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. Uradni list RS št. 16/14. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4684> (16.9.2016), 3. člen.

V nadaljevanju ZPPDFT navaja, da je pokazatelj neposrednega lastništva več kot 25 % poslovnega deleža, glasovalnih pravic ali lastništvo 25 % ter ene delnice. Tudi s tem zakon sledi četrti Direktivi, a je treba poudariti, da je v tem času Evropska komisija predlagala znižanje deleža na 10 %, vsaj ko gre za neaktivne nefinančne subjekte.⁵⁶ V nevladnih organizacijah pa glede tega zagovarjamo stališče, da bi moral biti prag znižan za vse gospodarske subjekte, saj je **prag 25 % previsok** in so zlorabe preveč enostavne, s tem pa se omogoča skrivanje dejanskih lastnikov.

5.2. OBVEZNOST UGOTAVLJANJA DEJANSKEGA LASTNIKA

SKLOP

OCENA SKLOPA

Dostopnost in natančnost informacij o dejanskih lastnikih

Povprečna

Pri dejanskem lastništvu sta poleg definicije pomembni še dve zakonski novosti. Na eni strani je to nova obveznost pravnih oseb, ki poslujejo v Sloveniji, da **ugotavljajo svojega dejanskega lastnika**, na drugi strani pa so zdaj določbe o **pridobivanju informacij o dejanskem lastniku strank** s strani zavezancev za izvajanje zakona⁵⁷ bolj specifične.⁵⁸ S tem Slovenija uvaja pristop ugotavljanja dejanskega lastništva, ki temelji na dveh (vsaj v načelu) neodvisnih vzporednicah,⁵⁹ kar je zasnova za celosten sistem ugotavljanja in transparentnosti dejanskega lastništva.

Na eni strani zakon torej vsem poslovnim subjektom nalaga, da ugotovijo podatke o svojem dejanskem lastniku, kriteriji pa se razlikujejo glede na vrsto subjekta. Poslovni subjekti morajo podatke hraniti v evidenci, ki mora zajemati osebno ime, naslov stalnega in začasnega prebivališča, datum rojstva, državljanstvo in višino lastniškega deleža oz. drug način nadzora dejanskega lastnika. Te podatke mora poslovni subjekt hraniti še pet let po prenehanju statusa dejanskega lastnika.⁶⁰ Prav tako mora poslovni subjekt ob vsaki spremembi podatke posodobljati ter jih na zahtevo zavezancev, organov odkrivanja ali pregona, sodišč ali drugih nadzornih organov, ki jih določa zakon, nemudoma posredovati. Prav tako morajo subjekti podatke posredovati v register dejanskih lastnikov, ki ga novi zakon uvaja, za podatke, vnesene v register, pa odgovarjajo sami. Globa za subjekte, ki podatkov ne vpišejo v roku ali vpišejo napačne podatke, znaša od 6000 € do 60 000 € za pravne ter od 400 € do 2000 € za odgovorne osebe.⁶¹

Na drugi strani morajo zavezanci skladno z zakonom ugotoviti dejanskega lastnika stranke kot sestavni del pregleda stranke, ki ga opredeljuje zakon. 43. člen zakona zavezancem nalaga, da morajo ugotoviti osebno ime, naslov stalnega in začasnega prebivališča, datum rojstva, državljanstvo ter višino lastniškega deleža oz. drug način nadzora dejanskega lastnika stranke. Na podlagi lastne ocene je zavezanec obvezan pridobljene podatke preveriti do take mere, da je prepričan o lastniški in nadzorni strukturi stranke ter njenem dejanskem lastniku. Pomembna pa so predvsem naslednja določila istega člena, ki nalagajo zavezancu, da mora te podatke pridobiti z vpogledom v overjeno ali pristno dokumentacijo iz poslovnega, sodnega ali drugega javnega registra, dokumentacija pa ne sme biti starejša od treh mesecev.⁶²

Zavezanec se torej **ne more** zanašati zgolj na podatke iz registra dejanskih lastnikov, temveč mora sam ugotoviti, kdo je dejanski lastnik.⁶³ S tem se postopek ugotavljanja dejanskega lastnika zavezanca loči od postopka ugotavljanja dejanskega lastnika poslovnega subjekta in vzpostavi vzajemno preverjanje, ki je nujno potrebno, saj zakon ne predvideva verifikacije podatkov, vnesenih v register dejanskih lastnikov. Zavezanec mora pri strankah, pri katerih ne more izvesti vseh predpisanih ukrepov skrbnega pregleda stranke (kamor spada tudi ugotavljanje dejanskega lastnika), prekiniti poslovno razmerje ter

56 *Direktiva o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja ali financiranje terorizma*. Uradni list Evropske unije, 2015/849. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN> (25.9.2016).

57 Med zavezance zakon uvršča: banke, hranilnice, plačilne institucije, pošte, borzno-posredniške družbe, investicijski skladi, upravljavce vzajemnih pokojninskih skladov, Slovenski državni holding, Družbo za upravljanje terjatev bank, zavarovalnice, menjalnice, revizijske družbe, igralnice, računovodje, trgovce s plemenitimi kovinami itd. Za natančen seznam si oglejte *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 4. člen.

58 Ibid., 34. člen.

59 Van der Does De Willeboies, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: EBRD in World Bank. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 7.

60 Hrambo podatkov po prenehanju statusa poslovnega subjekta (npr. likvidacija podjetja) mora zagotoviti sodišče ali drug organ, ki vodi postopek prenehanja.

61 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 41., 42., 44., 137. ter 167. člen.

62 Če to ni mogoče, zavezanec lahko pridobi podatke iz originalne ali overjene dokumentacije, ki jo predloži zakoniti zastopnik ali pooblaščenec stranke, če pa tudi to ni mogoče, pa se lahko uporabi pisno izjavo zakonitega zastopnika ali pooblaščenca o dejanskih lastnikih. Pri zadnji določbi mora zavezanec opraviti tudi en ali več ukrepov poglobljenega pregleda stranke, ki jih predvideva zakon.

63 Ibid., 43. člen.

preučiti, ali mora podatke o stranki sporočiti UPPD.⁶⁴ S tem se vsaj v teoriji zagotavlja sprotno in proaktivno preverjanje vnesenih podatkov v register dejanskega lastništva. Učinkovitost te določbe pa se bo verjetno pokazala kmalu, saj se največ napak pri vpisih v register po nekaterih izkušnjah⁶⁵ pojavlja prav pri vzpostavitvi novega registra.

5.2.1. SUBJEKTI TUJEGA PRAVA

SKLOP	OCENA SKLOPA
Razkritje tujih skladov	Povprečna
Dostop uradnih organov do informacij o tujih skladih	Zelo močna

Obveznost ugotavljanja in vpisa dejanskega lastnika v register je v 37. členu predvidena tudi za **tuje sklade** (t. i. truste), ustanove ali druge podobne pravne subjekte tujega prava. Zakon navaja, da je dejanski lastnik takega subjekta oseba, »ki sprejema, upravlja ali razdeljuje premoženjska sredstva za določen namen«. ⁶⁶ Sem se štejejo ustanovitelji (*settlor*), skrbniki premoženja (*trustee*), prejemniki koristi (*beneficiary*) in zaščitniki (*protector*).⁶⁷ S tem se zakonodaja usklajuje z mednarodnimi priporočili.⁶⁸

V register se morajo vpisati vsi poslovni subjekti po tej določbi, če zaradi njihovega poslovanja nastanejo davčne obveznosti v Sloveniji.⁶⁹ Zakon sicer ne opredeljuje podrobneje tega termina, a 45. člen poslovnim subjektom nalaga, da so poslovni subjekti dolžni vpisati podatke o svojem dejanskem lastniku v register dejanskih lastnikov po vpisu poslovnega subjekta v **Poslovni register Slovenije ali davčni register**. Tja se morajo vpisati pred začetkom opravljanja dejavnosti.⁷⁰

Tak način vpisovanja je pomemben tudi zato, ker bodo morali podatke o svojem dejanskem lastniku vpisovati tudi tuje pravne osebe, ki se v Sloveniji želijo v zemljiško knjigo vpisati kot lastniki, saj se morajo te pravne osebe vpisati v poslovni register.⁷¹

5.3. REGISTER

SKLOP	OCENA SKLOPA
Dostop do podatkov o dejanskih lastnikih	Zelo močna

ZPPDFT po novem uvaja tudi obveznost vpisa dejanskega lastnika v register dejanskih lastnikov. To morajo storiti vsi poslovni subjekti,⁷² ki poslujejo v Sloveniji in so registrirani v Poslovnem registru Slovenije ali pa so vpisani v davčni register. Z registrom bo upravljala Agencija RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES) ter zagotavljala tehnične pogoje za vpis v register. Poslovni subjekt bo moral v register vpisati naslednje podatke o svojem dejanskem lastniku: osebno ime, naslov stalnega in začasnega bivališča, datum rojstva, davčno številko, državljanstvo in višino lastniškega deleža oz. drug način nadzora.⁷³

A ključen del, ki določa stopnjo transparentnosti dejanskega lastništva, je 46. člen ZPPDFT. Ta sicer v prvem odstavku določa, da so osebno ime, stalno in začasno prebivališče, višina deleža ali drug način nadzora ter datum vpisa v register javni in brezplačno dostopni. To upraviči z naslednjim navedkom: »Namen javnosti podatkov je v zagotavljanju višje ravni pravne varnosti pri sklepanju poslovnih razmerij, varnosti pravnega prometa, integritete poslovnega okolja ter preglednosti poslovnih razmerij posameznikov s poslovnimi subjekti, ki delujejo v poslovnem okolju in pravnem prometu.«⁷⁴

64 Ibid., 21. in 69. člen.

65 Za več glej poglavje 5.3.

66 Ibid., 37. člen.

67 Ibid., 37. člen.

68 FATF. 2012. *International standards on combating money laundering and financing of terrorism & proliferation*. Dostopno prek: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf (22.9.2016), str. 91.

69 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 41. člen.

70 *Zakon o finančni upravi*. Uradni list RS št. 25/14. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6792> (27.10.2016), 53. člen ter Finančna uprava RS. 2016. Elektronska korespondenca z avtorjem. Ljubljana, 14.11.2016.

71 *Zakon o zemljiški knjigi*. Uradni list RS št. 14/15. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3603> (25.10.2016), 25. člen.

72 Razen samostojnih podjetnikov in oseb, ki opravljajo samostojno dejavnost, pa enoosebne družbe z omejeno odgovornostjo ter neposredni in posredni proračunski uporabniki.

73 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 45–6 člen.

74 Ibid., 46. člen.

V drugem odstavku istega člena pa je jasno navedeno, da imajo le zavezanci, organi odkrivanja in pregona, sodišča ter nadzorni organi dostop do registra na način, ki omogoča »ugotovitev, ali je določena oseba dejanski lastnik poslovnega subjekta in dejanski lastnik, katerega subjekta je«. ⁷⁵ Za natančno sliko, kaj bo to pomenilo v praksi, bo treba počakati še nekaj časa, da se register vzpostavi in zaživi. ⁷⁶ A ta odstavek je zelo podoben 199. členu Zakona o zemljiški knjigi.

Glede na izkušnje z zemljiško knjigo lahko upravičeno sklepamo, da bo javnost registra precej okrnjena, saj brskanje po podatkih ne bo mogoče po osebnem imenu dejanskega lastnika, podatkov ne bodo zajemali spletni brskalniki, prav tako pa register ne bo sledil smernicam odprtih podatkov, ⁷⁷ kar bo onemogočilo kakovostno strojno obdelavo podatkov. Prav tako 46. člen v petem odstavku pravi, da lahko upravljalec registra (AJPES) zavezancem za izvajanje zakona, ki imajo poln dostop, dostop zaračuna v skladu s tarifo, ki jo upravljalec določi v soglasju z ministrom, pristojnim za finance. ⁷⁸ To prav tako lahko krni dostopnost registra, predvsem za manjše zavezance, ki jim že tako primanjkuje zadostnih zmogljivosti za ugotavljanje dejanskega lastništva.

S tem se **register odmika od mednarodnih smernic** in svojemu namenu ne bo sledil v celoti. Svetovna banka je v svoja priporočila na primer zapisala, da so podatki, ki so dostopni v (poslovnih) registrih, ključni za ugotavljanje lastništva. Prav tako je jasno zapisano, da bi si morale države prizadevati za prosto dostopnost registrov na spletu, brez nepotrebnih registracijskih obveznosti ali finančnih obremenitev. Register pa bi moral po njihovem mnenju obsegati tudi možnost iskanja in funkcije za povezovanje z drugimi podatki. ⁷⁹ Jasne smernice za vnovično uporabo podatkovnih baz ima tudi Evropska komisija, ki med drugim priporoča objavo na spletu tudi v izvorni obliki in **v strojno berljivem formatu**. ⁸⁰

Srž zadržkov proti takšni dostopnosti je varstvo osebnih podatkov dejanskih lastnikov, ki bi bili prosto dostopni. Pravica do zasebnosti je ena izmed temeljnih pravic, ki jih priznavata tako Ustava RS ⁸¹ kot tudi Listina EU o temeljnih pravicah. ⁸² A listina tudi jasno določa, da se svoboščine lahko z zakonodajo omejuje upoštevajoč **načelo sorazmernosti**, če so omejitve zares potrebne in sledijo splošnemu interesu ali pa so potrebne za zaščito svoboščin in pravic drugih. ⁸³ Enako navaja tudi mnenje delovne skupine za varstvo podatkov Evropske komisije o vnovični uporabi odprtih podatkov in informacij javnega sektorja. ⁸⁴

Iz poglavja 4.2. je razvidno, da podjetja brez jasnega dejanskega lastništva lahko resno posegajo v pravice in svoboščine drugih posameznikov – anonimna podjetja predstavljajo tveganja v pravnem prometu, so uporabljena za široko paleto kaznivih dejanj, njihova uporaba in zloraba pa imata lahko resne družbene posledice, ki posegajo v temeljne pravice preostalih državljanov. Kot navaja naslednje poglavje, pa je široka dostopnost do podatkov ključna za učinkovito preprečevanje teh negativnih pojavov ter po projekcijah pozitivno vpliva na širše družbeno okolje. **Objava podatkov bi tako sledila širšemu družbenemu interesu in imela preventivni učinek**, ki presega preprečevanje pranja denarja in financiranje terorizma. Zato mnoge nevladne organizacije na ravni EU zagovarjamo stališče, da objava registra dejanskih lastnikov na način, po katerem bi bilo mogoče brskati po imenu lastnika in bi bil dostopen v odprtem formatu, ne bi nesorazmerno posegel v pravice dejanskih lastnikov, saj je omenjena tveganja mogoče minimizirati zgolj s takim obsegom objave. Tako mnenje delita tudi nobelovec Stiglitz in strokovnjak za preprečevanje korupcije Pieth, ki sta kot člana strokovne komisije preiskovala primer Panamski dokumenti. ⁸⁵

75 Ibid., 46. člen.

76 Počakati bo tudi treba, da se uredijo vse tehnične specifikacije, saj osmi odstavek 45. člena ZPPDFT pravi, da tehnične zahteve in način posredovanja javnih podatkov v svetovni splet s pravilnikom natančneje določi minister, pristojen za gospodarstvo, v soglasju z ministrom, pristojnim za finance.

77 Glojnarč, Branka – Urad za preprečevanje pranja denarja. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 27.10.2016.

78 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 46. člen.

79 Van der Does De Willeboies, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: EBRD in World Bank. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 5.

80 Evropska komisija. 2014. *Smernice o priporočenih standardnih licencah, podatkovnih zbirkah in zaračunavanju za ponovno uporabo dokumentov*. Uradni list Evropske unije, 2014/C240/01. Dostopno prek: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014XC0724\(01\)&from=EN#tr10-C_2014240SL01000101-E0010](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014XC0724(01)&from=EN#tr10-C_2014240SL01000101-E0010) (10.11.2016).

81 *Ustava Republike Slovenije*. Uradni list RS št. 47/13. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1> (17.10.2016), 35. člen.

82 *Listina Evropske unije o temeljnih pravicah*. Uradni list Evropske unije št. 2010/C83/02. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:s:PDF> (18.10.2016), 7. člen.

83 Ibid., 52. člen.

84 Delovna skupina za varstvo podatkov iz člena 29. 2013. *Mnenje št. 06/2013 o ponovni uporabi odprtih podatkov in informacij javnega sektorja*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp207_sl.pdf (29.10.2016), str. 22.

85 Stiglitz, Joseph E. in Mark Pieth. 2016. *Overcoming the Shadow Economy*. Dostopno prek: <https://assets.documentcloud.org/documents/3219549/Stiglitz-and-Pieth-Overcoming-the-Shadow-Economy.pdf> (20.11.2016), str. 15.

»Dostopnost podatkov je v javnem interesu«

Zaradi pozitivnih učinkov javne dostopnosti podatkov o dejanskih lastnikih je Združeno kraljestvo svoj register odprlo javnosti **v odprtem formatu**. Register dejanskih lastnikov je tam brezplačno dostopen vsakomur, brez registracije, podatke pa zajemajo tudi spletni brskalniki. Še posebej pa je pomembno, da je mogoče celotno⁸⁶ bazo registra prenesti s spleta,⁸⁷ kar omogoča strojne obdelave. Baza je osvežena dnevno, kar je prav tako pomembno za samodejno obdelavo podatkov skozi daljše obdobje. Večji pozitivni učinki bodo vidni šele čez čas, se pa pri britanskem registru že kaže, da je širok dostop v odprtem formatu pozitiven za kakovost podatkov, saj civilna družba z analizami, ki jih omogoča strojno berljivi format, že ugotavlja nekatere trende in pomanjkljivosti v registru.⁸⁸ S tem se skozi čas zviša uporabnost za vse uporabnike.

Navsezadnje je britansko bazo na pobudo TI Slovenia uporabila tudi slovenska civilna družba, kjer so bili iz baze izluščeni vsi posamezniki, ki so slovenski državljani ali pa imajo stalno prebivališče v Sloveniji. Izsledki in postopek so bili javno objavljeni za možnost ponovne uporabe.⁸⁹ To kaže na **potencial tovrstnih baz** in široke možnosti uporabe s strani civilne družbe.

Ob tem je pomembno poudariti tudi, da **je treba graditi zmogljivosti** civilne družbe za ponovno uporabo baz podatkov, saj odprti podatki brez usposobljenih uporabnikov nimajo takšne vrednosti, kot bi jo imeli sicer.

ŠTUDIJA PRIMERA: KDO JE KUPIL ADRIO AIRWAYS?

19. januarja 2016 je Slovenski državni holding (SDH) objavil novico, da je bila sklenjena pogodba o prodaji 91,58-odstotnega deleža letalske družbe Adria Airways, d. d. Postopek je potekal od julija 2015 in je bil po besedah SDH izveden »profesionalno, transparentno in enakopravno do vseh investitorjev v prodajnem postopku ter v skladu z mednarodno prakso na tem področju«. ⁹⁰ SDH še zapiše, da je Adrio Airways prek nemškega podjetja kupilo podjetje 4KInvest s sedežem v Luksemburgu.⁹¹

Preiskava časnika Delo je pokazala kompleksno verigo podjetij, ki stojijo med Adrio Airways in njenim dejanskim lastnikom. Sledi prek nemškega podjetja 4K KNDNS GmbH vodijo do luksemburških podjetij (4K Invest Centarl S.a.r.l. in 4K Invest S.A.), ta vodijo k podjetju na Malto (Lanterne Holding Limited), ta pa nazaj v Luksemburg do podjetja BluO Holding F2 (preimenovan v PerformanZ Holding) v likvidaciji. Od tam sledi vodijo nazaj v Nemčijo.⁹²

A kdo je dejanski lastnik, ni razjasnjeno. Po pisanju novinarjev portala Siol.net naj bi za vso lastniško verigo stali iranski poslovneži in poslovneži iranskih korenin, med drugim Betty Yazdi in Ali Mahdavi. Ti osebi naj bi se za nemškimi formalnimi lastniki skrivali, ker so bili vse do januarja 2016 uvrščeni na črni seznam ameriškega urada za nadzor premoženja iz tujine (OFAC). Tja naj bi bili uvrščeni zaradi domnevnih poslovnih povezav z enoto iranske revolucionarne garde Al Quds, ta pa je zaradi povezav s Hezbolahom in drugimi šiitskimi milicami označena kot podpornica terorizma.⁹³ Adria Airways navedbe o iranskih lastnikih zanika in navaja, da je 4K Invest v celoti v lasti evropskih vlagateljev, zlasti nemških državljanov.⁹⁴ V SDH so ob teh navedbah zatrdili, da pri prodajah preverjajo podatke o kupcih in njihovih dejanskih lastnikih, to naj bi storili tudi v primeru Adrie Airways.⁹⁵

86 Odstranjena sta le datum rojstva (mesec in letnica sta dostopna) in davčna številka dejanskega lastnika. To je smiseln ukrep, saj ta dva podatka nista potrebna, in je zato smiselno zanj zahtevati legitimen interes.

87 Companies House. 2016. *People with significant control (PSC) snapshot*. Dostopno prek: http://download.companieshouse.gov.uk/en_pscdata.html (15.11.2016).

88 Leon, Sam. 2016. *A first look at the UK beneficial ownership data*. Dostopno prek: <https://www.globalwitness.org/en/blog/first-look-uk-beneficial-ownership-data> (25.10.2016).

89 Kovačič, Matej. 2016. *Analiza podatkov o končnih lastnikih podjetij registriranih v Veliki Britaniji*. Dostopno prek: <https://pravokator.si/index.php/2016/08/30/analiza-podatkov-o-koncnih-lastnikih-podjetij-registriranih-v-veliki-britaniji> (20.9.2016).

90 Slovenski državni holding. 2016. *Podpisana prodajna pogodba med SDH ter DUTB z investicijskim skladom 4K Invest o prodaji 91,58 % deleža v družbi Adria Airways, d. d.* Dostopno prek: <http://www.sdh.si/sl-si/Novica/1171> (16.10.2016).

91 Ibid.

92 Jakše, Luka in Anuška Delić. 2016. *O kupcu Adrie Airways: Ujemi 4K, če moreš*. Delo, 21.1.2016. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/infrastruktura/ujemi-4k-ce-mores.html> (16.9.2016).

93 Cirman, Primož, Suzana Rankov in Vesna Vuković. 2016. *Kdo je pravi kupec Adrie Airways? Sledi vodijo v Iran*. Dostopno prek: <http://siol.net/novice/gospodarstvo/kdo-je-pravi-kupec-adrie-airways-sledi-vodijo-v-iran-414617> (16.9.2016).

94 Adria Airways. 2016. *Lastniška struktura Adrie Airways*. Dostopno prek: <https://www.adria.si/sl/o-druzbi/novinarsko-sredisce/2016/lastniska-struktura-adrie-airways> (10.10.2016).

95 Al. Ma. 2016. *Med novimi lastniki Adrie Airways tudi podporniki terorizma?* Dostopno prek: <https://www.rtvlo.si/gospodarstvo/med-novimi-lastniki-adrie-airways-tudi-podporniki-terorizma/390357> (22.10.2016).

TI Slovenia je SDH sicer večkrat zaprosil za intervju v zvezi s pregledi strank, ki jih izvajajo ob prodajah in njihovo uvrstitev med zavezanca Zakona o preprečevanju pranja denarja, a se na pozive niso odzvali.

5.4. DRUGA ZAKONODAJA

SKLOP	OCENA SKLOPA
Prinosniške delnice in drugi instrumenti	Močna

ZPPDFT ni edini zakon, ki lahko vpliva na krajino transparentnega dejanskega lastništva. Nanjo vplivata tudi zakonodaja, ki ureja poslovanje gospodarskih družb, pa tudi zakonodaja, ki ureja druge vrste poslovanja.

Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1) omogoča izdajo prinosniških delnic.⁹⁷ Delnice ločimo med imenske in prinosniške, največja razlika med tema dvema tipoma delnic pa je, da so delniške knjige imenskih delnic javne, prinosniških pa ne. Podatki o njihovih lastnikih so znani le nekaterim regulatorjem.⁹⁸ Zloraba tovrstnih delnic za pranje denarja ali druge namene je sicer zmanjšana s t. i. imobilizacijo,⁹⁹ saj prinosniških vrednostnih papirjev ni več mogoče izdajati v fizični obliki, kar dosega minimalen standard, ki ga priporočajo mednarodne organizacije.¹⁰⁰ V Sloveniji se sicer malo družb odloča za izdajo prinosniških delnic; takih je trenutno petindvajset.¹⁰¹ Odločevalci bi morali razmisliti o **popolni odpravi prinosniških delnic**, kot so to storile že nekatere druge države, denimo Velika Britanija¹⁰² ter Danska.¹⁰³ ZPPDFT sicer prepoveduje sklepanje poslovnega razmerja s strankami, ki izkazujejo lastništvo pravne osebe s prinosniškimi delnicami, ki jim ni mogoče slediti prek registra Klirinško depotne družbe ali katerega drugega registra.¹⁰⁴

Zakon o gospodarskih družbah je sicer pri spremembi v letu 2012 naredil korak naprej pri zagotavljanju transparentnosti dejanskega lastništva, saj je ukinil t. i. tihe družbe.¹⁰⁵

Kljub temu obstajajo načini, kako skriti lastništvo podjetja. Posameznik lahko vложи sredstva v podjetje tako, da sklene **obligacijsko pogodbo** z obstoječimi družbeniki, posameznik pa lahko po določenem obdobju zahteva izplačilo ali se vpiše v register kot lastnik deleža. Dodatno se tovrstne pogodbe zavaruje z notarskim zapisom, v katerem družbeniki potrdijo, da je posameznik pridobil določen delež, ki ga lahko posameznik uporabi kadar koli (npr. v primeru kršitve obligacijske pogodbe), in se z njim vpiše v register. Lahko pa na drugi strani ostane skrit, saj družbeniki o tem dogovoru ne obvestijo vodstva družbe, ki bi bilo obvezano sporočiti spremembo v register.¹⁰⁶ Tovrstne situacije bodo prav tako testni kamen za ZPPDFT, saj bi take posameznike moral zajeti kot dejanske lastnike, a bo v praksi zanimivo videti ali se bo to res zgodilo.

ŠTUDIJA PRIMERA: BOŠKO ŠROT ZA SLAMNATO LASTNICO

Aprila 2008 je revija Manager razkrila seznam najbogatejših Slovencev in na četrto mesto uvrstila takrat 29-letno borzno posrednico Danijelo Rakovič s premoženjem, ocenjenim na dobrih 146 milijonov evrov. Rakovičeva je bila namreč formalna lastnica podjetja Kolonel, d. o. o. Kolonel je takrat imel večinski delež v podjetju Center Naložbe, d. d., ta pa v Infond Holdingu, d. d., ki je obvladovalo skupino Pivovarna Laško. A hitro so se pojavili dvomi, da ima borzna posrednica, ki je zaposlena v mariborski Probanki, zares toliko premoženja, in da je najverjetneje le slamnata lastnica za dejanskega lastnika.¹⁰⁷ To je bil Boško Šrot, takratni predsednik uprave Pivovarne Laško, ki se je kot dejanski lastnik razkril kmalu po objavi revije Manager.

97 *Zakon o gospodarskih družbah*. Uradni list RS št. 55/15. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4291> (16.11.2016), 175. člen.

98 KDD – centralna klirinško depotna družba d.d. 2016. Elektronska korespondenca z avtorjem. Ljubljana, 15.11.2016.

99 Glej: *Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih*. Uradni list RS št. 75/15. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6869> (17.10.2016) ter *Zakon o gospodarskih družbah*. Uradni list RS št. 55/15. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4291> (16.11.2016), 182. člen.

100 Glej Van der Does De Willeboies, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: EBRD in World Bank. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 8 in FATF, str. 88–9. FATF. 2012. *International standards on combating money laundering and financing of terrorism & proliferation*. Dostopno prek: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf (22.9.2016).

101 KDD – centralna klirinško depotna družba d.d. 2016. Elektronska korespondenca z avtorjem. Ljubljana, 15.11.2016.

102 Company Law Club. 2016. *Abolition of bearer shares*. Dostopno prek: <http://www.companylawclub.co.uk/abolition-of-bearer-shares> (12.11.2016).

103 Plesner. 2015. *The Danish Bill on abolition of bearer shares etc has been passed*. Dostopno prek: http://www.plesner.com/insights/articles/2015/05/lovforslaget%20om%20bla%20afskaffelse%20af%20ihndehaveraktier%20er%20blevet%20vedtaget?sc_lang=en (17.10.2016).

104 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 65. člen.

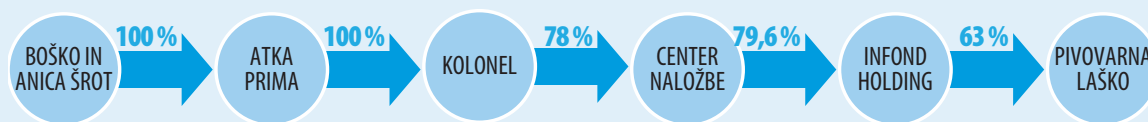
105 Mercina, Jure. 2012. *Ukinitev tihe družbe*. Dostopno prek: <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/ukinitev-tihe-druzbe> (2.11.2016).

106 Weiss, Monika. 2012. *Nasvet: Kako skriti premoženje pred ženo?* Dostopno prek: <http://www.finance.si/359960/Nasvet-Kako-skriti-premozenje-pred-zeno?metered=yes&sid=428896852&cookieTime=1478431331> (6.11.2016).

107 Šeruga, Katja in Vera Ladič. 2008. *Skromna' najbogatejša Slovenka*. Dostopno prek: <http://origin.24ur.com/novice/slovenija/24ur-skromna-najbogatejsa-slovenka.html> (1.11.2016).

V.T. 2013. *Kdo je Boško Šrot?* Delo, 19.7.2013. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/podjetja/kdo-je-bosko-srot.html> (19.10.2016).

Danijela Rakovič je Kolonel kupila 20. 7. 2006. Čez osem dni je Kolonel že objavil prevzemno namero za Center Naložbe, pet dni zatem (2. 8. 2006) pa je Rakovičeva Kolonel za 16 700 evrov prodala družbi Atka-Prima, katere lastnika sta bila Boško in Anica Šrot. A ta prenos lastništva je bil skrit do maja 2008. Rakovičeva je z Atka-Primo sklenila pogodbo o prenosu deleža, ki jo je sestavil odvetnik Stojan Zdolšek, razmerje med prodajalko in kupcem pa je bilo fiduciarno (temeljilo je na zaupanju). O prodaji je bil narejen notarski zapis,¹⁰⁸ a je pogodba ostala pri notarki in kar dve leti ni bila predložena sodnemu registru, tako da je v njem formalna lastnica Kolonela do 7. 8. 2008 ostala Rakovičeva, s čimer se je skrivalo dejansko lastništvo zakoncev Šrot.¹⁰⁹ V času skritega lastništva je Center Naložbe povečeval delež v Infond Holdingu,¹¹⁰ ta pa je v aprilu 2008 povečal delež v Pivovarni Laško.¹¹¹

Lastniško stanje z dne 26. 5. 2008¹¹²

Zakaj natanko je Šrot dve leti skrival dejansko lastništvo, ni povsem znano, čeprav sta tako Urad za varstvo konkurence kot Agencija za trg vrednostnih papirjev zaradi domnevnih nepravilnosti zaradi skritega lastništva po razkritju sprožala postopke zoper Šrota.¹¹³ Vlogo pri odločitvi za skrivanje lastništva pa sta verjetno igrala tudi do Šrota neprijazno politično okolje in nenaklonjenost javnosti do menedžerskih prevzemov, ki bi mu oteževala prevzem Pivovarne Laško.¹¹⁴

Šrot je bil sicer zaradi zlorabe položaja pri financiranju prevzema Pivovarne Laško leta 2014 obsojen na štiri leta in dva meseca zaporne kazni.¹¹⁵ Šrot je po mnenju sodišča, sicer že po razkritju dejanskega lastništva v Kolonelu, leta 2008 in 2009 vplival na sklepanje posojilnih pogodb družb iz skupine Pivovarna Laško z Infond Holdingom in Centrom Naložbe v višini dobrih 109 milijonov evrov, čeprav je vedel, da družbi zaradi prezadolženosti ne smeta prejemati novih posojil. Vrnjenih je bilo le 450 000 evrov.¹¹⁶

108 Tekavec, Vanja. 2008. *Stojan Zdolšek: Zoper Šrota ni mogoče ukrepati*. Delo, 15. 8. 2008.

109 V.T. 2013. Kdo je Boško Šrot? Delo, 19.7.2013. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/podjetja/kdo-je-bosko-srot.html>. Tekavec, Vanja. 2008. *Stojan Zdolšek: Zoper Šrota ni mogoče ukrepati*. Delo, 15. 8. 2008.

110 Magajna, Matevž. 2007. *Center Naložbe do 53 odstotkov Infond Holdinga*. Finance, 13.12.2007. Dostopno prek: <http://www.finance.si/199292/Center-Naložbe-do-53-odstotkov-Infond-Holdinga?cctest&>

111 *Sodba okrožnega sodišča v Ljubljani oprav. št. X K 6155/2013*. Str. 47–8.

112 Sovdat, Petra. 2008. *Tudi Soršak ovadil Šrota*. Finance, 26.5.2008. Dostopno prek: <http://www.finance.si/213978/Tudi-Sorsak-ovadil-Srota?metered=yes&sid=478593884> (13.10.2016).

113 Ugovšek, Jure. 2008. *Žugelj ovadil Boška Šrota*. Finance, 23.5.2008. Dostopno prek: <http://www.finance.si/213803/Zugelj-ovadil-Boska-Srota?metered=yes&sid=478593884> (16.10.2016).

114 Sovdat, Petra. 2016. *Elektronska korespondenca z avtorjem*. Ljubljana, 15.11.2016.

115 Stojilkovič, Gordana. 2014. *Boško Šrot še drugič kriv zlorabe položaja, sedel bo celo desetletje*. Dostopno prek: <http://siol.net/novice/crna-kronika/bosko-srot-se-drugic-kriv-zlorabe-polozaja-sedel-bo-celo-desetletje-video-167240> (20.10.2016).

116 Ibid. Glej tudi: *Sodba okrožnega sodišča v Ljubljani oprav. št. X K 6155/2013*. Str. 7 in 87.

6. AKTERJI

V tem poglavju bodo predstavljeni nekateri zavezanci po ZPPDFT in nekateri drugi akterji, ki ključno sooblikujejo okolje okoli preiskovane problematike. Orisani bosta njihova zmogljivost (možnosti, ki jih daje zakonodaja, razpoložljiva sredstva in druge zmogljivosti ter praksa) pa tudi učinkovitost pri uporabi teh zmogljivosti.

Večina akterjev je sicer zajeta v nacionalni oceni tveganj za preprečevanje denarja in financiranje terorizma; zadnja ocena je bila opravljena v letu 2015, v času pisanja tega poročila pa je bila v pripravi že nova ocena. Tudi ZPPDFT v poglavju II. določa, da se mora ocena izvesti najmanj vsake štiri leta, tako da vlada ustanovi stalno medresorsko delovno skupino, njeno delo pa usmerja Urad. Urad pa s poročilom seznanja vlado kot tudi evropske institucije.¹¹⁷ Urad je nacionalno oceno tveganj objavil na svoji spletni strani¹¹⁸ in o njej obvestil vse ključne deležnike.

SKLOP	OCENA SKLOPA
Ocena in odprava tveganj	Zelo močna

6.1. URAD ZA PREPREČEVANJE PRANJA DENARJA

Urad je organ v sestavi ministrstva za finance, ki ga sestavljajo štiri sektorji: Sektor za sumljive transakcije, Služba za informatiko, Sektor za preventivo in nadzor ter Sektor za mednarodno sodelovanje. Urad deluje od leta 1995 in je osrednji organ na področju preprečevanja denarja in financiranja terorizma,¹¹⁹ s tem pa je tudi pomemben element pri prepoznavanju zlorab anonimnih podjetij za omenjena dejanja.

Urad je v letu 2014 prejel 489 prijav sumljivih transakcij in sumljivih dejavnosti, kar je malenkost manj kot leto prej. Na podlagi teh prijav je bilo odprtih 480 zadev.

LETO	2010	2011	2012	2013	2014
ŠTEVILO ZADEV	233	327	559	600	480

Število odprtih zadev na podlagi prijav sumljivih transakcij in dejavnosti po letih¹²⁰

Evalvacija MONEYVAL¹²¹ iz 2010 ocenjuje, da Urad deluje učinkovito in dobro sodeluje s preostalimi organi odkrivanja in pregona.¹²²

Urad igra tudi multiplikativno vlogo v slovenskem okolju, saj izvaja usposabljanja za državne organe kot tudi zavezance, s tem pa pomembno prispeva k usposobljenosti za identifikacijo dejanskih lastnikov. V 2014 je Urad izvedel več izobraževanj, kljub temu pa poudarja, da so potrebna dodatna izobraževanja za policiste, kriminaliste, tožilce in sodnike.¹²³ Zadnja štiri letna poročila sicer ne navajajo, da bi katero izmed izobraževanj podrobneje obravnavalo dejansko lastništvo ali njegovo ugotavljanje. Zaradi novih zakonskih določil bi bilo tako smotrno izvesti izobraževanje v zvezi z dejanskim lastništvom, ki bi bilo dostopno vsem zavezancem in drugim zainteresiranim.¹²⁴ Pri tem bodo morali sodelovati deležniki s področja

117 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), členi 8–11.

118 Objavljena je bila večina poročila, odstranjene so bile le občutljive informacije. Glojnarč, Branka – Urad za preprečevanje pranja denarja. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 27.10.2016.

119 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2014. *Poročilo od delu Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/deloUrada/letno_porocilo_2014.pdf (16.10.2016), str. 4–6.

120 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2014. *Poročilo od delu Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/deloUrada/letno_porocilo_2014.pdf (16.10.2016), str. 13.

121 MONEYVAL je delovna skupina strokovnjakov s področja preprečevanja pranja denarja in je organ Sveta Evrope. MONEYVAL je v času pisanja poročila opravljal nov pregled v Sloveniji.

122 MONEYVAL. 2010. *Report on Fourth Assessment Visit – Executive Summary*. Dostopno prek: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/SLO4_Sum_MONEYVAL\(2010\)07_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/SLO4_Sum_MONEYVAL(2010)07_en.pdf) (20.10.2016), str. 5.

123 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2014. *Poročilo od delu Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/deloUrada/letno_porocilo_2014.pdf (16.10.2016), str. 32 ter 36–7.

124 88. člen ZPPDFT namreč omogoča Uradu, da usposabljanja izvaja kot lastno dejavnost, za katero lahko oblikuje cene.

(nadzorne institucije, zbornice, združenja), zaradi omejenih sredstev in človeških virov pa bi bilo smotrno razmisliti o e-učnih modulih ali drugih načinih, ki omogočali hiter in enostaven dostop do gradiv.

Za Urad novi zakon prinaša predvsem eno ključno novost – **inšpekcijska pooblastila**.¹²⁵ Do zdaj je Urad opravljal le posredni nadzor nad zavezanci zakona, zdaj pa dobiva možnosti pregleda poslovnega prostora, listin in drugih dokumentov, zaseg ter zaslišanje prič.¹²⁶ Urad tako postaja hibridna vrsta organa na področju preprečevanja pranja denarja, saj poleg lastnosti administrativnega organa pridobiva še nekatere značilnosti organa odkrivanja in pregona. Vsaka vrsta organa prinaša prednosti in slabosti, v praksi pa se bo pokazalo, ali je bila odločitev za takšno dopolnitev pravilna.¹²⁷

Ob dodatnih zakonskih pristojnostih je treba opozoriti še na en vidik. Urad je imel na dan 31. 12. 2014 19 zaposlenih, število zaposlenih pa počasi narašča že dve desetletji.¹²⁸ A še vedno je v Uradu v primerjavi z drugimi podobnimi organi, ki imajo inšpekcijska pooblastila, relativno malo zaposlenih. Urad bo sicer kadrovsko okrepljen,¹²⁹ predlog zakona pa je predvideval tri zaposlitve za izvajanje inšpekcijskih pooblastil.¹³⁰ Ob tem **se postavlja resno vprašanje**, ali bodo kadrovske zmogljivosti Uradu omogočale učinkovit in sistematičen nadzor nad izvajanjem zakonskih določil nad nekaj tisoč zavezanci. Še teže bo preverjati pravilnost vpisov podatkov o dejanskih lastnikih v registru, čeprav namerava Urad izvajati ciljano preverjanje.¹³¹ S tem se postavlja tudi vprašanje, **ali je takšna zakonska rešitev najbolj ustrezna**, ali pa bi bilo bolj smotrno nekatere obveznosti in pristojnosti nadzora raje prepustiti t. i. primarnim nadzornikom,¹³² kjer ti že obstajajo in imajo zadostne zmogljivosti za tak nadzor. Urad bi lahko inšpekcijska pooblastila uporabil le v primerih, ko primarni nadzornik na predlog Urada ne bi zmozel ali želel opraviti ustreznega nadzora in v zadosti kratkem času.

6.2. ZAVEZANCI PO ZPPDFT

SKLOP

Obveznosti finančnih institucij in drugih zavezancev

OCENA SKLOPA

Zelo močna

Zakon določa nekaj pomembnih obveznosti za zavezance, ki bodo nedvomno vplivale tudi na ugotavljanje dejanskega lastništva. Zavezanci morajo denimo izdelati lastno oceno tveganja za pranje denarja in financiranje terorizma ter izvajati aktivnosti za obvladovanje teh tveganj. Izvajati morajo tudi ukrepe za poznavanje stranke, kamor spada tudi ugotavljanje dejanskega lastnika, kot je opisano zgoraj. Zakon zavezancem tudi nalaga, da redno usposabljuje svoje zaposlene in da pripravijo seznam indikatorjev za prepoznavanje sumljivih strank in transakcij. Nad temi določili morajo izvajati tudi **reden notranji nadzor**.¹³³

6.2.1. BANKE

V nacionalni oceni tveganj za preprečevanje pranja denarja iz leta 2015 je ranljivost bančnega sistema ocenjena kot srednja, kar bančni sistem uvršča med najbolj tvegana področja med vsemi zavezanci. Glede na oceno imajo banke srednje dobro nadzorno okolje ter še malo boljše politike in postopke za preprečevanje pranja denarja. Na drugi strani

125 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 142.–150. člen.

126 Ministrstvo za finance. 2016. *Predlog Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma – predlog za obravnavo*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/VG_ZPPDFT_20160627.pdf (25.8.2016), str. 182.

127 Mednarodni denarni sklad loči med štirimi tipologijami organov na področju preprečevanja pranja denarja: administrativne organe, organe pregona, pravosodne organe in hibridne organe. Za vsako so značilne nekatere lastnosti, ki izhajajo predvsem iz načina organiziranosti in nabora pristojnosti, vsaka pa ima nekatere dobre in slabe plati, ki jih je treba upoštevati pri zasledovanju ciljev. Več na: Mednarodni denarni sklad. 2004. *Financial Intelligence Units: An Overview*. Washington: International Monetary Fund Publication Services. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/FIU/fiu.pdf> (10.11.2016), str. 9–18.

128 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2014. *Poročilo od delu Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/deloUrada/letno_porocilo_2014.pdf (16.10.2016), str. 48.

129 Glojnarič, Branka – Urad za preprečevanje pranja denarja. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 27.10.2016.

130 Predlog – Ministrstvo za finance. 2016. *Predlog Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma – predlog za obravnavo*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/VG_ZPPDFT_20160627.pdf (25.8.2016), str. 20.

131 Glojnarič, Branka – Urad za preprečevanje pranja denarja. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 27.10.2016.

132 Banka Slovenije, Finančna uprava RS, Odvetniška zbornica itd.

133 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016).

ocena ugotavlja slabše izvajanje teh v praksi.¹³⁴ Da so banke ene izmed najbolj izpostavljenih subjektov, kaže tudi podatek, da so banke najbolj pogosti prijavitelji sumljivih transakcij in oseb, na podlagi katerih Urad odpira zadeve. Med letoma od 2010 do 2014 je delež prijav bank vselej presegal 70 % vseh prejetih prijav.¹³⁵

Na drugi strani nacionalna ocena tveganj¹³⁶ navaja tudi, da so banke naredile napredek pri zavedanju pomena preprečevanja pranja denarja.¹³⁷ Tudi MONEYVAL je v letu 2010 ugotovil, da je zavedanje bank glede standardov za preprečevanje pranja denarja dobro.¹³⁸ Na podlagi teh ocen lahko sklepamo, da je bančni sektor sicer izpostavljen, a ima **relativno dobre zmogljivosti** za ugotavljanje dejanskega lastništva strank, in bodo tako verjetno ključen deležnik tudi pri zaznavanju nepravilnosti podatkov v registru dejanskih lastnikov.¹³⁹

6.2.2. NEFINANČNE DEJAVNOSTI IN POKLICI

Nacionalna ocena tveganj sem uvršča šest skupin: notarje in odvetnike, računovodje (pa tudi finančne svetovalce, revizorje in davčne svetovalce), ponudnike iger na srečo, trgovce z nepremičninami, trgovce s plemenitimi kovinami in dragimi kamni ter neprofitne organizacije. V nadaljevanju se bomo osredotočili na prvi dve skupini, ki sta z vidika transparentnosti dejanskega lastništva pomembnejši ter ju tudi druge študije dejanskega lastništva pogosteje in podrobneje obravnavajo.

6.2.2.1. RAČUNOVODJE, FINANČNI IN DAVČNI SVETOVALCI, REVIZORJI IN DRUGI PONUDNIKI PODJETNIŠKIH STORITEV

Izpostavljenost tega sektorja v nacionalni oceni tveganja je ocenjena kot nizka.¹⁴⁰ A na drugi strani mednarodne raziskave omenjeni sektor izpostavljajo kot potencialno zelo problematičen. Svetovna banka ugotavlja, da je ugotavljanje dejanskega lastnika s strani tega sektorja **pogosto pomanjkljivo**.¹⁴¹ Prav tako je pri svoji študiji primerov korupcije odkrila, da so bile sheme, ki so vključevale profesionalne slamnate lastnike, pogosto del ponudbe specializiranih ponudnikov podjetniških storitev.¹⁴²

Svetovna banka še ugotavlja, da so ponudniki storitev pri zlorabi anonimnih podjetij **malomarni, namenoma gledajo vstran ali dejavno sodelujejo pri zlorabi**.¹⁴³ To potrjuje tudi ena najboljšežnejših raziskav s tega področja, ki ugotavlja, da se ponudniki storitev skrivanja dejanskega lastništva v skoraj polovici primerov ne držijo mednarodnih standardov za identifikacijo stranke. Vzorec raziskave je zajel odgovore več kot 3700¹⁴⁴ ponudnikov storitev v 182 državah, v raziskavi pa so raziskovalci ponudnikom samodejno pošiljali povpraševanja, ki so vključevala znake pranja denarja ali financiranja terorizma.

134 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2015. *Povzetek poročila o izvedbi nacionalne ocene tveganja Republike Slovenije za pranje denarja in financiranje terorizma*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/NRA_objava.pdf (2.9.2016), str. 8–10.

135 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2014. *Poročilo od delu Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/deloUrada/letno_porocilo_2014.pdf (16.10.2016), str. 13.

136 Nacionalna ocena tveganja za preprečevanje denarja in financiranja terorizma je analiza, ki se opravlja z namenom ugotavljanja največjih tveganj in pomanjkljivosti sistema in okolja, povezanega s preprečevanjem pranja denarja in financiranja terorizma. Zadnja je bila objavljena decembra 2015, v njej pa so sodelovali številni deležniki, razdeljeni v sedem delovnih skupin.

137 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2015. *Povzetek poročila o izvedbi nacionalne ocene tveganja Republike Slovenije za pranje denarja in financiranje terorizma*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/NRA_objava.pdf (2.9.2016), str. 8–9.

138 MONEYVAL. 2010. *Report on Fourth Assessment Visit – Executive Summary*. Dostopno prek: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/SLO4_Sum_MONEYVAL\(2010\)07_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/SLO4_Sum_MONEYVAL(2010)07_en.pdf) (20.10.2016), str. 11.

139 To pričakujejo tudi v Uradu. Glojnarč, Branka – Urad za preprečevanje pranja denarja. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 27.10.2016.

140 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2015. *Povzetek poročila o izvedbi nacionalne ocene tveganja Republike Slovenije za pranje denarja in financiranje terorizma*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/NRA_objava.pdf (2.9.2016), str. 106–7. Kljub temu da gre za zelo različna tveganja med naštetimi poklici, jih Nacionalna ocena tveganj obravnava skupaj.

141 Van der Does De Willebois, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: Mednarodna banka za obnovo in razvoj in Svetovna banka. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 6.

142 Ibid., str. 61.

143 Ibid., str. 5–6.

144 Poslanih je sicer bilo več kot 7400 povpraševanj. Findley, Mike, Daniel Nielson in Jason Sharman. 2014. *Global shell games*. Dostopno prek: <http://www.globalshellgames.com/the-book.html> (12.10.2016).

Tudi v Slovenijo so raziskovalci poslali deset povpraševanj, prejeli so štiri odgovore, od teh pa dva nista sledila mednarodnim standardom.¹⁴⁵ To je sicer relativno majhen vzorec, s katerega ni mogoče sklepati o razsežnosti problema, a tudi drugi pokazatelji kažejo, da je morda nacionalna ocena tveganj podcenila izpostavljenost tega sektorja. Primeri iz afere Panamski dokumenti so pokazali, da je osrednjo vlogo pri vseh odigral ponudnik storitev, ki je v nekaj primerih zamolčal nekatere pomembne podatke pri izmenjavi informacij.¹⁴⁶ Prav tako pa na spletu najdemo ponudnike storitev, ki ponujajo denimo **podjetja s polic**,¹⁴⁷ ki otežujejo ugotavljanje dejanskega lastništva, kot je opisano v Poglavju 4.1.

Na drugi strani ocena MONEYVAL pri tem sektorju izpostavlja predvsem pomanjkanje nadzora.¹⁴⁸ Urad je sicer v času od ocene povečal nadzor nad nebančnim sektorjem,¹⁴⁹ povečanje pooblastil Uradu pa prav tako želi nasloviti to pomanjkanje. Prav tako je pomembno, da zakon bolj podrobno definira določila za skrben pregled strank, kamor spada tudi ugotavljanje dejanskega lastnika. Stroga in natančna določila za skrben pregled so dobrodošla predvsem z dveh vidikov. Prvič, **povečujejo zaupanje v ponudnike storitev**, saj stranke vedo, k čemu so ponudniki zavezani. Drugič, dejstvo, da se uvajajo mednarodni standardi, pomeni tudi poenotenje med državami, kar **manjša razlike in s tem sive lise**, ki se lahko zlorabljajo za koruptivne ali druge slabe namene.¹⁵⁰ Zbrane informacije lahko služijo tudi organom odkrivanja in pregona v njihovih postopkih.¹⁵¹

V omenjenih poklicih je opaziti tudi pomanjkanje jasnih stanovskih pravil in nadzora, saj poklici niso regulirani,¹⁵² s tem pa niso zavezani k nobenim posebnim določbam ali profesionalnim standardom, razen v primeru članstva v kateri izmed zbornic. A ker je članstvo prostovoljno, se zanj ne odločajo vsi ponudniki storitev, čeprav bi bil tovrsten nadzor dobra dopolnitev k zakonskim zahtevam in bi lahko igral pomembno vlogo znotraj celotnega sistema. Zbornica davčnih svetovalcev ima denimo vzpostavljen kodeks poklicne etike,¹⁵³ organ, ki presoja o kršitvah, pa ima prav tako vzpostavljena pravila in preverjanja za licenciranje.¹⁵⁴ Omenjeno licenco ima trenutno 42 ljudi. Zbornica izvaja izobraževanja na področju preprečevanja pranja denarja.¹⁵⁵ Smotno bi bilo razmisliti o tem, da bi se **vsaj določene dele poklicev reguliralo**. V Veliki Britaniji morajo davčni svetovalci regulatorju sporočiti sheme za izogibanje davkov, ki jih ponujajo svojim strankam, najvišja zagrožena kazen za neupoštevande tega določila pa znaša milijon funtov.¹⁵⁶

Prav tako je treba opozoriti, da imajo ponudniki teh storitev za razliko od bank navadno precej bolj omejene zmogljivosti in sredstva, s katerimi bi lahko kakovostno ugotavljali dejanskega lastnika. V več primerih gre za samostojne podjetnike ali manjša podjetja, ki težko zagotavljajo ustrezno pozornost temu področju, zato bo gradnja zmogljivosti z izobraževanji še posebej pomembna za te vrste ponudnikov.

---

145 Findley, Mike, Daniel Nielson in Jason Sharman. 2014. *Global shell games*. Dostopno prek: <http://www.globalshellgames.com/world-league-table.html> (12.10.2016)

146 Delič, Anuška. 2016. *Dosje Kraner: Ko sodelovanje s prekupčevalcem ni omembe vredno*. Delo, 6.4.2016. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/slovenija/dosje-kraner-ko-sodelovanje-s-prekupcevalcem-ni-omembe-vredno.html> (1.10.2016). Glej tudi Gole, Nejc. 2016. *Izčrpavanje SCT za Petroviča le lov na čarovnice*. Delo, 19.4.2016. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/slovenija/izcrpavanje-sct-za-petrovica-le-lov-na-carovnice.html> (1.10.2016).

147 *UPC Consulting group*. Dostopno prek: <http://en.upc-si.com/trust-office> (2.10.2016). Glej tudi: *Firmica.si*. Dostopno prek: <http://www.firmica.si/en/slovenian-company-register> (3.10.2016).

148 MONEYVAL. 2010. *Report on Fourth Assessment Visit – Executive Summary*. Dostopno prek: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/SLO4_Sum_MONEYVAL\(2010\)07_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/SLO4_Sum_MONEYVAL(2010)07_en.pdf) (20.10.2016), str. 112–3. MONEYVAL za Slovenijo zapiše tudi, da so predstavniki sektorja sami izpostavili pomanjkanje izobraževanj s področja preprečevanja pranja denarja.

149 Glojnarč, Branka – Urad za preprečevanje pranja denarja. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 27.10.2016.

150 Van der Does De Willeboies, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: Mednarodna banka za obnovo in razvoj in Svetovna banka. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 26.

151 Ibid., str. 5–6.

152 Štravs, Simona. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 26.10.2016. Zbornica davčnih svetovalcev si prizadeva za sprejetje zakona o dejavnosti davčnega svetovanja.

153 Zbornica davčnih svetovalcev Slovenije. 2010. *Kodeks poklicne etike davčnih svetovalcev*. Dostopno prek: http://www.davki.org/cms/controls/warehousehandler.ashx?path=/Kodeks_in_smernice/Kodeks.pdf (1.9.2016).

154 Zbornica davčnih svetovalcev Slovenije. 2009. *Pravilnik o pridobitvi in vzdrževanju licence za delo davčnega svetovalca Zbornice davčnih svetovalcev Slovenije*. Dostopno prek: http://www.davki.org/cms/controls/warehousehandler.ashx?path=Pravilniki/Pravilnik_certifikati.pdf (2.9.2016).

155 Štravs, Simona. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 26.10.2016.

156 Goodley, Simon. 2016. *Revealed: temp agencies' tax avoidance scheme costs hundreds of millions*. The Guardian, 15.11.2016. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/nov/15/revealed-temp-agencies-avoidance-scheme-costs-taxpayers-hundreds-of-millions> (16.11.2016).

6.2.2.2. ODVETNIKI IN NOTARJI

Nacionalna ocena tveganja ocenjuje, da je ranljivost odvetnikov srednja, notarjev pa nizka, a hkrati zapiše, da pri odvetnikih obsežnost poslovanja z gotovino povečuje izpostavljenost za pranje denarja.¹⁵⁷ Prav tako je zapisano, da je najmanj napredka pri zavedanju o pomembnosti sporočanja sumljivih transakcij prav pri odvetnikih in notarjih. Od leta 2009 do 2014 so notarji in odvetniki prijavili največ štiri transakcije na leto, kar je manj kot odstotek vseh prijav.¹⁵⁸ MONEYVAL v svoji oceni iz 2010 ter ob vnovičnem obisku v 2013 zapiše, da je nadzor nad delovanjem odvetnikov pomanjkljiv.¹⁵⁹

Zaradi svoje posebne družbene vloge, ki je ustavno zagotovljena, so **odvetniki ena izmed bolj težavnih skupin zavezancev** glede regulacije in nadzora v praksi. Pri nadzoru in določilih o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma je treba skrbno ločevati med dejavnostmi odvetnikov, ki spadajo v krog finančnih storitev ali vzpostavljanja kakšnih drugih poslovnih poslov, ter ustavno varovano svetovanje stranki v postopku.¹⁶⁰ Svetovna banka je pri svoji študiji primerov korupcije odkrila, da so poleg zgoraj omenjenih dejavnosti odvetniki pogosto ponujali storitve za skrivanje lastništva ali upravljanja.¹⁶¹ Takšne ponudbe je mogoče najti tudi pri ponudnikih za Slovenijo,¹⁶² čeprav je težko oceniti koliko je dejansko takšnih ponudnikov.

Zakon nalaga obveznosti zavezancev tudi na odvetnike in notarje, a le v primerih, ko ti za stranke opravljajo storitve, kot so nakup gospodarskih družb, nepremičnin, upravljanje sredstev ali katero drugo izvajanje transakcij, določbe pa ne veljajo, ko odvetnik ali notar opravlja ugotavljanje pravnega položaja stranke, zastopata stranko v sodnem postopku ali svetujeta glede tega.¹⁶³ Odvetnik ima pri opravljanju nadzora možnost, da je pri nadzoru navzoč predstavnik Odvetniške zbornice.¹⁶⁴ Zakonodajno-pravna služba Državnega zbora je na obravnavi na pristojnem delovnem telesu opozarjala na domnevne neustavnosti teh določb, a je Urad prepričan, da določila v zadostni meri varujejo ustavne pravice,¹⁶⁵ ter težav pri implementaciji zakona ne pričakujejo.¹⁶⁶ Odgovor na to dilemo bo dala praksa.

6.2.2.3. SLOVENSKI DRŽAVNI HOLDING, DRUŽBA ZA UPRAVLJANJE TERJATEV BANK TER DRUGI UPRAVLJALCI IN PORABNIKI JAVNIH SREDSTEV

Slovenski državni holding (SDH) in Družba za upravljanje terjatev bank (DUTB) sta organa, ki razpolagata in upravljata s precejšnjim premoženjem, kar v izhodišču pomeni večja tveganja. Privatizacija, prodaja premoženja in terjatev, ki so primarne dejavnosti teh dveh subjektov, pa vsebujejo tudi tveganje za vračanje umazanega denarja v Slovenijo¹⁶⁷ ali pa za **odkup terjatev s strani dolžnikov prek povezanih podjetij**.¹⁶⁸ Opisani primer Adrie Airways jasno kaže na to, da je država v preteklosti večkrat prodajala premoženje t. i. nabiralnikom, torej podjetjem, katerih lastništvo ni popolnoma jasno.¹⁶⁹ Obe družbi sicer nedvomno izvajata preglede strank, a to počneta v sklopu internih določil. Z novim zakonom ti dve družbi postajata zavezanki po zakonu in bosta morali med drugim ugotavljati tudi dejanskega lastnika svojih strank,¹⁷⁰ kar je z

157 Urad za preprečevanje pranja denarja. 2015. *Povzetek poročila o izvedbi nacionalne ocene tveganja Republike Slovenije za pranje denarja in financiranje terorizma*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/NRA_objava.pdf (2.9.2016), str. 105–6.

158 Ibid., str. 33–6. Urad za preprečevanje pranja denarja. *Poročilo o delu Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/deloUrada/letno_porocilo_2014.pdf (11.10.2016), str. 13.

159 MONEYVAL. 2013. *2nd regular follow-up progress report*. Dostopno prek: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/follow-up%20report%204round/MONEYVAL\(2013\)6_SLV_4Follow-upRep.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/follow-up%20report%204round/MONEYVAL(2013)6_SLV_4Follow-upRep.pdf), str. 33.

160 Van der Does De Willebois, Emile et al. 2011. *The Puppet Masters - How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: EBRD in World Bank. Dostopno prek: <https://star.worldbank.org/star/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf> (20.8.2016), str. 6.

161 Ibid., str. 61. Organizacija Global Witness je opravila prikrito povpraševanje po tovrstnih storitvah v ZDA in le en odvetnik je zavrnil sodelovanje. Glej: <https://www.youtube.com/watch?v=kC2DDNLvFg8&t=241s>.

162 *LawyersSlovenia*. Dostopno prek: <http://www.lawyerslovenia.com/nominee-director-in-slovenia> (12.9.2016).

163 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 83. in 84. člen.

164 Ibid., 146. člen.

165 Državni zbor RS. 2016. *Seje delovnih teles – izbrani zapis seje*. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VII&type=pmagdt&uid=E26A27ECD8666139C125803D003A9312> (16.10.2016).

166 Glojnarič, Branka – Urad za preprečevanje pranja denarja. 2016. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 27.10.2016.

167 Viršek, Damjan. 2014. »Če bo postopek privatizacije predolg, bo spet potrebna sanacija«. Delo, 19.1.2014. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/posel/ce-bo-postopek-privatizacije-predolg-bo-spet-potrebna-sanacija.html> (1.11.2016).

168 Voh Boštich, Anže. 2016. *Kako je slaba banka terjatve do prezadolženih podjetij prodajala nepreverjenim kupcem*. Dostopno prek: <https://podcrto.si/kako-je-slaba-banka-terjatve-do-prezadolzenih-podjetij-prodajala-nepreverjenim-kupcem> (15.10.2016).

169 Verbič, Jernej. 2016. *Celo država sama prodaja v davčne oaze*. Delo, 23.4.2016. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/slovenija/celo-drzava-sama-prodaja-v-oaze.html> (12.10.2016).

170 *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma*. Uradni list RS št. 68/16. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (20.11.2016), 4. člen.

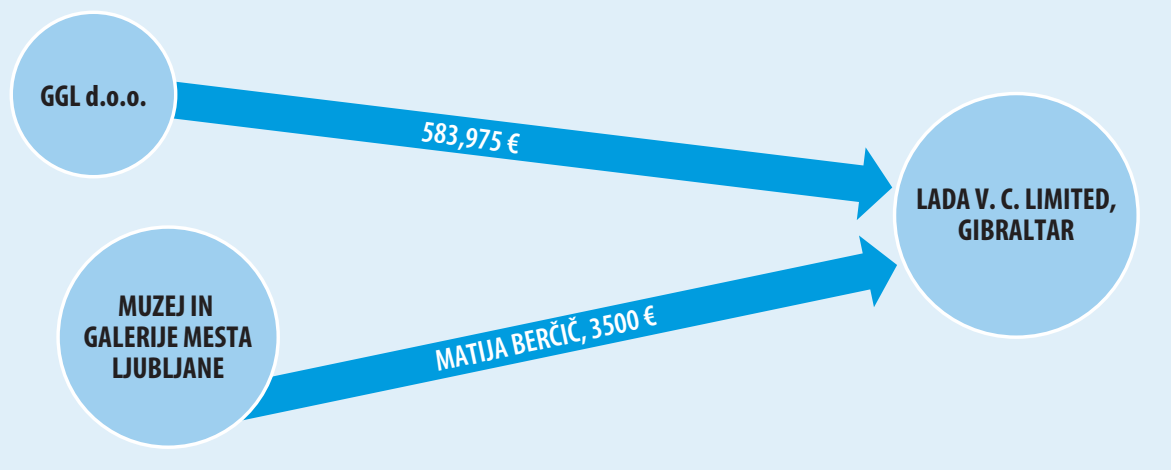
amandmajem predlagal pristojni odbor Državnega zbora.¹⁷¹ Ali bo to prispevalo k bolj preglednemu poslovanju obeh družb in njihovih strank, prekinitve kakega poslovnega razmerja, če dejanski lastnik ne bi bil ustrezno ugotovljen, in zmanjšanju tveganj pri poslih, bo mogoče oceniti šele čez čas, zato bo ocena posledic zelo pomembna tudi za nadaljnje postopke privatizacije in upravljanja premoženja. Bilo pa bi pomembno, da bi imela **javnost dostop do podatkov o dejanskih lastnikih** že pred zaključki postopkov.

ZPPDFT pa ne pokriva proračunskih porabnikov, čeprav pri porabi javnih sredstev prihaja do večjih korupcijskih tveganj, saj ni omejitev, ki bi preprečevala poslovanje z anonimnimi družbami. V obdobju od 12. 9. 2006 do 24. 8. 2016 so javni proračunski porabniki v državi, ki so se zaradi različnih razlogov znašle na seznamih mednarodnih organizacij,¹⁷² nakazali več kot 180 milijonov evrov.¹⁷³ V večini primerov ne gre za sumljive ali kako drugače sporne transakcije, saj na njem najdemo tudi nakazila slovenskim veleposlaništvom v teh državah pa plačilo članarin v mednarodnih organizacijah ali katere druge zakonite transakcije. A naslednja študija primera jasno kaže, da je zaradi pomanjkanja nadzora in določil mogoče tudi, da javni organ dejavno posluje s podjetjem iz davčne oaze, kjer je lastništvo nejasno. **Zaradi tega bi bilo treba nujno razmisliti o načinih za preprečevanje tovrstnih transakcij in omejevanju tveganj pri poslovanju javnih organov s subjekti iz držav na mednarodnih seznamih.**¹⁷⁴

ŠTUDIJA PRIMERA: JAVNI ZAVOD PLAČUJE STORITVE V DAVČNO OAZO

TI Slovenia je na podlagi Zakona o dostopu do informacij javnega značaja od Urada za javna plačila pridobil podatke o transakcijah javnih organov v državi, ki jih je imel takrat Urad za preprečevanje pranja denarja objavljene na svoji spletni strani na podlagi mednarodnih seznamov. Po pregledu transakcij je TI Slovenia na sedem organov naslovil zahteve po dokumentih, ki so bili podlaga za nakazila, da bi razjasnil namene teh transakcij.

Javni zavod Muzej in galerije mesta Ljubljane (v nadaljevanju: MGML) je 17. 5. 2016 in 21. 6. 2016 izvedel transakciji v skupni višini 3500 evrov podjetju Lada V.C. Limited s sedežem v Gibraltarju. Na podlagi dokumentov, ki jih je MGML posredoval, je razvidno, da je MGML podjetju Lada plačal storitev oblikovanja, preloma in priprave na tisk zbornika Čipka, enim drobiž, drugim prestiž, ki je izšla ob istoimenski razstavi junija 2016.¹⁷⁵ A vpogled v kolofon zbornika razkriva, da je za oblikovanje in prelom naveden oblikovalec Matija Berčič.¹⁷⁶ Podjetje Lada je v 2016 prav tako prejelo 583 975 evrov od slovenskega podjetja GGL virtualne komunikacije, d. o. o., kar razkriva baza Urada za preprečevanje pranja denarja.¹⁷⁷

171 Državni zbor RS. 2016. *Seje delovnih teles – izbrani zapis seje*. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VII&type=pmagdt&uid=E26A27ECD8666139C125803D003A9312> (16.10.2016).

172 Seznami držav, ki ne upoštevajo standardov s področja pranja denarja (po standardih FATF in MONEYVAL), ki imajo pomanjkljivo davčno zakonodajo (seznam Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj, OECD) in tistih, ki so na seznamu Mednarodnega denarnega sklada kot t. i. *offshore* centri. Več na: *Seznami držav, pri katerih obstaja večja verjetnost za pojav pranja denarja ali financiranja terorizma*. Dostopno prek: http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/dokumenti/Seznam_drzav_indikat_september_2015.pdf (1.10.2016).

173 Uprava RS za javna plačila. 2016. Elektronska korespondenca z avtorjem. Ljubljana, 5.9.2016.

174 Poleg že omenjenih seznamov bi bilo smotrno upoštevati tudi: Tax Justice Network. 2016. *Financial Secrecy Index*. Dostopno prek: <http://www.financial-secrecyindex.com/introduction/fsi-2015-results> (12.11.2016).

175 Tatjana Doroslovac – MGML. 2016. Elektronska korespondenca z avtorjem. Ljubljana, 5.10.2016.

176 Ferle, Mojca et al. 2016. *Čipka: enim drobiž, drugim prestiž*. Ljubljana: Mestni muzej Ljubljana.

177 Urad za preprečevanje pranja denarja. *Analiza nakazil nad 5.000 eur*. Dostopno prek: <http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/NAKAZILA/nakazila.xls> (1.11.2016).

Kdo je dejanski lastnik podjetja Lada, ni jasno, saj dokumenti iz gibraltarskega registra navajajo kot lastnika registracijsko podjetje, ki je podjetje odprlo leta 2014,¹⁷⁸ kar kaže na to, da gre za t. i. podjetje s police. Kdo je dejanski lastnik podjetja Lada, smo večkrat vprašali tudi lastnike podjetja GGL in Matijo Berčiča, a odgovora nismo prejeli.¹⁷⁹ TI Slovenia je podatke o omenjenih podjetjih in transakcijah sporočil pristojnim organom.

MGML je v odgovoru na vprašanja TI Slovenia zapisal, da sta bila k oddaji ponudbe pozvana dva ponudnika, ki sta ponudbi tudi oddala, izbran pa je bil ugodnejši ponudnik. So pa zapisali: »[V] procesu pridobivanja ponudb in odločitve za ugodnejšo res nismo bili pozorni na domicil ponudnika.«¹⁸⁰ K temu jih sicer zakonodaja neposredno ne zavezuje. Ali so bila pri tem posredno kršena kakšna druga pravila, pa bodo odločili pristojni organi, ki jih je o tem obvestil TI Slovenia.

Primer kaže na to, da je treba razmisliti o ureditvi, ki bi zahtevala od podjetij, da razkrijejo dejanske lastnike, če želijo prejemati javna sredstva. Tako bi onemogočili anonimnim podjetjem iz davčnih oaz, da prejemajo javni denar. K takemu pristopu se je v lanskem letu zavezala tudi Svetovna banka.¹⁸¹

---

178 Dato Capital. 2016. *Complete Lada V.C. Limited report*.

179 V vprašanih smo želeli izvedeti tudi, kakšno je njihovo poslovno razmerje s podjetjem Lada, ali so sami dejanski lastniki tega podjetja, kje je bil odveden davek za storitev oblikovanja publikacije ter ali med njimi obstajajo kakšne poslovne ali druge povezave.

180 Urša Karer – MGML. 2016. Elektronska korespondenca z avtorjem. Ljubljana, 16.11.2016.

181 Dawson, Stella. 2015. *World Bank wants to stop anonymous firms winning contracts*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/us-aid-worldbank-contracts-idUSKBN0002D520150608> (12.11.2016).

Transparency International Slovenia – Društvo Integriteta je nevladna, neodvisna in neprofitna organizacija. Naš namen uresničujemo z razvojem in izvajanjem preventivnih programov za ozaveščanje javnosti o potrebah po visoki ravni integritete v družbi, objektivnem ugotavljanju dejanskega stanja etike, integritete in korupcije v Republiki Sloveniji ter pogojih za to. Transparency International Slovenia je uradni partner organizacije Transparency International.

Transparency International (TI) je največja mednarodna organizacija za boj proti korupciji na svetu. Po svetu ima več kot 100 samostojnih partnerjev in mednarodni sekretariat v Berlinu. Transparency International povečuje ozaveščenost o škodljivih učinkih korupcije in sodeluje z vladami, s podjetji in z nevladnimi organizacijami, njen namen pa sta razvoj in izvajanje učinkovitih ukrepov za spopadanje s korupcijo.